

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Modifikace společného jmění manželů

Michal Vaníček

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Modifikace společného jmění manželů

Katedra občanského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí: JUDr. Kristýna Spurná

Michal Vaníček

Plzeň 2015

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2015

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce, JUDr. Kristýně Spurné, za ochotu, trpělivý přístup a cenné rady k mé diplomové práci. Dále bych rád poděkoval JUDr. Libuši Stehlíkové za poskytnutí postřehů a rad z právní praxe.

Seznam použitých zkratk

BSM	Bezpodílové spoluvlastnictví manželů
Cciv	Code civil (francouzský občanský zákoník)
InsZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
KANCL	Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti
NotŘ	Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
SJM	Společné jmění manželů
SOZ	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
TrZ	Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

OBSAH:

Úvod	1
1 Pojem a vznik SJM	4
1.1 Pojem SJM.....	4
1.2 Vznik SJM	4
2 Historický vývoj	7
3 Modifikace SJM	11
3.1 Zákonný režim	11
3.1.1 Aktiva	11
3.1.2 Pasiva.....	15
3.2 Správa v zákonném režimu.....	16
3.3 Smluvený režim	19
3.3.1 Strany smluveného režimu a jejich způsobilost	19
3.3.2 Forma smlouvy a její zveřejnění	23
3.3.3 Účinnost smlouvy a její právní účinky vůči třetím osobám	25
3.3.4 Obsah smlouvy	26
3.3.5 Varianty smluvených režimů.....	27
3.3.5.1 Režim rozšíření rozsahu SJM.....	28
3.3.5.2 Režim zúžení rozsahu SJM	31
3.3.5.3 Režim oddělených jmění	35
3.3.5.4 Režim vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství	36
3.4 Správa ve smluveném režimu	37
3.4.1 Forma smlouvy.....	37
3.4.2 Účinnost smlouvy a její právní účinky vůči třetím osobám	39
3.4.3 Obsah smlouvy	39
3.5 Režim založený rozhodnutím soudu.....	41
3.5.1 Zúžení rozsahu SJM či zrušení SJM	42
3.5.2 Rozšíření rozsahu SJM či obnovení SJM.....	44
3.6 Správa v režimu založeném rozhodnutím soudu	46
3.7 Ochrana třetích osob	47
4 Komparace se zahraniční úpravou	52
4.1 Francouzská právní úprava	52
4.1.1 Modifikace manželského majetkového režimu.....	52

4.1.1.1 Zákonný režim.....	53
4.1.1.2 Společenství movitých věcí a přírůstků	55
4.1.1.3 Univerzální společenství	55
4.1.1.4 Oddělený majetek.....	56
4.1.1.5 Oddělený majetek s účastí na přírůstcích.....	56
5 Úvahy de lege ferenda.....	58
Závěr.....	61
Seznam použité literatury	64
Resumé	70
Příloha I.....	71

Úvod

Manželství, je nutno považovat za jednu ze základních institucí naší společnosti, už jen s ohledem na to, že se v tomto svazku nachází velká část dospělé populace.¹ Právní úprava společného jmění manželů, tak dopadá na významnou část obyvatelstva, a proto lze pokládat společné jmění manželů za jeden ze základních institutů nejen manželského majetkového práva, ale vůbec celého práva občanského.

Hlavním kodexem občanského práva byl dlouhá léta občanský zákoník č. 40/1964 Sb., v němž bylo upraveno také společné jmění manželů. V nedávné době bylo ovšem občanské právo rekodifikováno, a od 1. 1. 2014 je tak základním kodexem občanského práva zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, který taktéž obsahuje úpravu společného jmění.

Vzhledem k poměrně „čerstvé“ rekodifikaci občanského práva, pokládám výběr tématu své diplomové práce za vhodný, a to i z důvodu, že o problematice modifikace společného jmění manželů podle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., bylo dosud pojednáno poskromnu.

Tato diplomová práce obsahuje mimo úvodu a závěru pět kapitol, které jsou dále děleny na podkapitoly. K práci je přiložena jedna příloha.

V rámci prvotního seznamování se s problematikou modifikace společného jmění manželů, jsem zařadil kapitolu s názvem „*Historický vývoj*“ před kapitolu „*Pojem a vznik SJM*“. Při psaní této práce jsem ovšem zjistil, že je vhodnější nejprve vymezit pojem a vznik společného jmění manželů, a poté pojednat o historickém vývoji, a proto v první kapitole této práce definuji pojem společného jmění manželů a zabývám se problematikou vzniku tohoto institutu.

V druhé kapitole této práce budu pojednávat o historickém vývoji. Po domluvě s vedoucí mé diplomové práce, je tato část zaměřena na vývoj společného jmění manželů od roku 1998. Nejprve bude vymezen základní rozdíl

¹ Osoby v manželství podle pořadí manželství a osoby ve faktických manželstvích. In: *Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20536688/41320530.pdf/0ece7f71-fa40-460a-9117-999ad84ceb7b?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fstatistiky%3Fp_pi_d%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dpo%25C4%258Det%2Bosob%2Bv%2Bman%25C5%25BEelst v%25C3%25AD%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_redirect%3D%252F c%252Fportal%252Flayout%253Fp_1_id%253D20137706%2526p_v_1_s_g_id%253D0%26_3_y %3D0%26_3_x%3D0

mezi společným jmění a bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů, které bylo předchůdcem SJM v našem právním řádu. Bude také stručně nastíněn historický vývoj institutu společného jmění manželů od roku 1998 až do současnosti.

Stěžejní částí této práce je třetí kapitola nazvaná „*Modifikace společného jmění manželů*“. V prvních dvou podkapitolách se budu věnovat zákonnému režimu a správě v zákonném režimu, protože považuji za nutné nejprve charakterizovat zákonný režim jakožto základní režim a správu v tomto režimu a až poté se detailněji zabývat tím, jak lze režim společného jmění modifikovat.

Ve třetí a čtvrté podkapitole se budu podrobně věnovat smluvenému režimu a správě ve smluveném režimu. Budou tedy vymezeny jednotlivé varianty smluvených režimů a poté důkladně rozpracovány. Vzhledem k tomu, že správa i smluvený režim je zaveden smlouvou, budu se v této části zabývat samotnou smlouvou o manželském majetkovém režimu a smlouvou o správě.

V páté a šesté podkapitole třetí kapitoly budu popisovat režim založený rozhodnutím soudu a správu v režimu založeném rozhodnutím soudu. Budu zde vymezovat podmínky, za kterých může soud vydat rozhodnutí o manželském majetkovém režimu a rozhodnutí o správě a jaké režimy může soud svým rozhodnutím zavést. Jednotlivé režimy pak budu detailněji analyzovat.

Poslední sedmá podkapitola je věnována ochraně třetích osob. Zde budu pojednávat o tom, jak je zejména věřitel chráněn před případnou modifikací společného jmění manželů.

Ve čtvrté kapitole této práce budu zpracovávat modifikaci manželského majetkového režimu ve Francii. Nejprve vymezím zákonný manželský majetkový režim ve Francii, poté ostatní režimy, které si mohou francouzští manželé či snoubenci sjednat.

Poslední kapitola se týká úvah de lege ferenda. Jelikož jsem při tvorbě této práce narazil na dva návrhy na změnu právní úpravy, týkající se problematiky SJM, pokusím se uvažovat de lege ferenda, zda jsou tyto náměty přínosné či nikoliv a případně navrhnou své řešení.

Jak již bylo zmíněno, je součástí této práce jedna příloha. Ta obsahuje rozhovor s odborníkem z praxe a je řazena na konci diplomové práce.

K vypracování této práce použiji hlavně odbornou literaturu knižní a časopiseckou. Jelikož je velký význam přisuzován soudním rozhodnutím, pracuji i s těmi. Spíše podpůrně využiji internetové zdroje, které také mohou být

nositelem cenných informací. Veškerá použitá literatura je uvedena v seznamu použité literatury, řazeném na konci této práce.

Hlavním cílem mé diplomové práce je popsat, jaké manželské majetkové režimy mohou být zavedeny, jak je lze měnit a jednotlivé režimy důkladně zanalyzovat. K naplnění cíle využiji především metodu deskripce, indukce, dedukce a komparace.

1 Pojem a vznik SJM

1.1 Pojem SJM

Pro vymezení společného jmění manželů je nejprve nutné definovat pojem jmění. Jměním se rozumí souhrn majetku a dluhů určité osoby (§ 495 OZ). Společné jmění manželů je pak dále specifikováno § 708 odst. 1 OZ. V tomto ustanovení je stanoveno, že součástí SJM je majetek či dluh, který náleží manželům, má majetkovou hodnotu a není vyloučen z právních poměrů. Z gramatického výkladu lze dovodit, že je nutné splnění všech těchto předpokladů současně.

Společné jmění manželů, lze chápat jako souhrn aktiv a pasiv manželů, která splňují podmínky stanovené § 708 odst. 1 OZ.

Nutno uvést, že se jedná o základní podmínky pro zařazení majetkových hodnot do SJM. Dále musí majetek či dluhy pro to, aby se mohly stát součástí SJM, splňovat předpoklady stanovené zákonem, případně smlouvou či rozhodnutím soudu, o čemž budu pojednávat v podkapitolách 3.1, 3.3 a 3.5.

1.2 Vznik SJM

Základním předpokladem vzniku společného jmění manželů, je uzavření manželství. Dle judikatury SJM vzniklo i tehdy, pokud bylo později manželství prohlášeno za neplatné.² Naopak v případě zdánlivého manželství, společné jmění nevzniká, neboť se na takové manželství hledí stejně, jako by nebylo uzavřeno.³ Ač jsou tyto judikaturní závěry starší, myslím si, že jsou uplatnitelné i v současné době.

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. ovšem nenormuje, k jakému okamžiku společné jmění manželů vzniká. Je tedy nutné vycházet z literatury, ve které se ale objevují rozdílné závěry. Dle Zuklínové a Psutky vzniká společné jmění okamžikem uzavření manželství, a to i jako prázdná množina.⁴ Jiný názor

² Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 86/71, ze dne 3. 2. 1972.

³ tamtéž.

⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. a PSUTKA, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, s. 71.

zastávají Dvořák a Spáčil, kteří tvrdí, že ke vzniku SJM je třeba nabytí majetek, jenž je způsobilý být jeho součástí.⁵

Souhlasím se závěrem Zuklínové a Psutky. Důvodem, proč se přikláním na stranu těchto autorů, je skutečnost, že společné jmění může existovat i jako prázdná množina, neboť neexistence aktiv ani pasiv v SJM není příčinou jeho zániku. Proto si myslím, že pokud SJM nezanikne při neexistenci majetkové hodnoty v něm, není ani možné spojovat s existencí majetkové hodnoty jeho vznik.

Pro úplnost je nutné zmínit, že v literatuře lze nalézt ještě třetí závěr týkající se dané problematiky, dle kterého je třeba vznik SJM chápat z teoretického a reálného hlediska, přičemž SJM teoreticky vzniká uzavřením manželství, reálně pak nabytím majetkové hodnoty způsobilé být jeho součástí.⁶ Vycházím-li z toho, že všichni výše zmínění autoři přemýšleli o vzniku SJM v rovině teoretické, je tímto podpořena teze Zuklínové a Psutky, neboť na rozdíl od Dvořáka a Spáčila také připouští vznik SJM při uzavření manželství i jakožto prázdné množiny.

Na uzavření manželství nelze ovšem vázat vznik společného jmění vždy, protože v několika případech SJM vůbec nevzniká či vzniká později. Jedná se o situaci, kdy je vznik společného jmění vyhrazen k okamžiku zániku manželství. Zde je třeba uvést, že společné jmění dle současné právní úpravy, účinné od 1. 1. 2014, na rozdíl od úpravy v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., vůbec nemusí vzniknout až do zániku manželství, jelikož je dle § 3038 OZ vyňato ze SJM obvyklé vybavení rodinné domácnosti, které dříve bylo jeho součástí a společné jmění muselo existovat minimálně v tomto rozsahu.

Společné jmění také nevzniká, smluví-li si manželé režim oddělených jmění či byl na majetek manžela prohlášen konkurz. V případě prohlášení konkurzu může SJM vzniknout nejdříve ke dni zániku účinků jeho prohlášení (§ 276 odst. 1 InsZ). Dochází tak k oddálení vzniku SJM bez projevené vůle manželů, která by k tomu směřovala. Oproti tomu k zavedení režimu vzniku SJM ke dni zániku manželství je nezbytný projev vůle manželů či snoubenců.

⁵ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 52.

⁶ RADVANOVÁ, S. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 47.

Režim oddělených jmění může být zaveden jak rozhodnutím soudu, tak i smluvně.

Závěrem je třeba dodat, že společné jmění může vzniknout výlučně mezi manžely, jak vyplývá z dikce § 708 odst. 1 OZ. Proto je možné konstatovat, že nabývání majetkových hodnot do SJM je pro jiné osoby, jako jsou například drah a družka, vyloučeno, byť často mohou být ve vztahu velmi podobném jako manželé, neboť žijí způsobem prakticky shodným jako manželský pár. Rovněž SJM nemůže vzniknout ani mezi registrovanými partnery, což lze dovodit z § 3020 OZ. Ti tak mohou nabývat majetek společně pouze do jiného typu spoluvlastnictví.

2 Historický vývoj

Společné jmění manželů jakožto jeden ze základních institutů manželského majetkového práva bylo v našem právním řádu poprvé zakotveno zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a také měnily a doplňovali další zákony. Společným jměním manželů bylo nahrazeno bezpodílové spoluvlastnictví manželů, které až do účinnosti výše zmíněné novely, tedy do 1. 8. 1998, bylo základním institutem manželského majetkového práva. K 1. 8. 1998 pak došlo k transformaci bezpodílového spoluvlastnictví manželů, které existovalo k tomuto dni, do SJM.⁷

Přestože oba instituty měli v mnohém shodné rysy, je nutné rozdílnost mezi nimi spatřovat nejen v jejich názvu, ale i v odlišném předmětu, rozsahu, obsahu a způsobu zániku.⁸ Základní odlišnost lze pak shledat v tom, že zatímco součástí BSM byla pouze aktiva, do společného jmění manželů patřila jak aktiva, tak i pasiva. Je nutno dodat, že aktiva i pasiva musela pro své zařazení do SJM splňovat předpoklady stanovené ustanovením § 143 SOZ. Za závazky, které se staly součástí SJM, pak odpovídali oba manželé společně a nerozdílně (§ 145odst. 3 SOZ).

Právě to, že součástí BSM byla pouze aktiva, bylo dle Zuklínové a Psutky důvodem pro zakotvení institutu SJM do něhož lze nabýt jak majetek, tak i závazky a proto více odpovídá poměrům ve státě a společnosti, které byly nastoleny po roce 1989.⁹ Za důležitou změnu, která nastala po roce 1989 je nutno považovat obnovení podnikatelské činnosti občanů.

V „porevoluční“ době tak došlo k výraznému navýšení počtu nových podnikatelů. Na tuto skutečnost reagoval zákonodárce již zákonem č. 509/ 1991 Sb., kterým se měnil, doplňoval a upravoval zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. Touto novelou byla mimo jiné zavedena povinnost podnikajícího manžela opatřit si souhlas druhého manžela s použitím majetku v BSM

⁷ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 44.

⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cdo 1803/2000, ze dne 26. 9. 2000.

⁹ ZUKLÍNOVÁ, M. a PSUTKA, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde Praha, 2012, s. 70.

k podnikání a také možnost manžela domáhat se rozhodnutí soudu, jímž bylo bezpodílové spoluvlastnictví zrušeno v případě, kdy druhý manžel získal oprávnění k podnikatelské činnosti.

Zákon č. 91/1998 Sb., kterým bylo zakotveno SJM do právního řádu ČR, pak na rozdíl od předešlé novely již neumožňoval úplné zrušení SJM soudem z důvodu podnikání, ale pouze jeho zúžení až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti (§ 148 odst. 2 SOZ). Věci patřící do této kategorie byly stanoveny jako minimum, v kterém muselo SJM existovat vždy.

Společné jmění tak nemohlo být smlouvou zrušeno, ale pouze zúženo až na věci tvořící obvyklé vybavení společné domácnosti, které však nebyly zákonem nijak vymezeny. Definování věcí, patřících do této kategorie, tak zůstalo na soudech a odborné literatuře. Dle Dvořáka a Spáčila se jednalo zejména o věci tvořící obvyklé vybavení bytu, jako například nábytek a nádobí, přičemž zda konkrétní věc patří do této kategorie, je třeba posuzovat v souvislosti s obvyklým standardem ve společnosti.¹⁰

Další významnou novinkou zavedenou zákonem č. 91/1998 Sb. bylo zakotvení možnosti uzavřít smlouvu o modifikaci společného jmění manželů před uzavřením manželství obdobným způsobem jako po jeho uzavření (§ 143a odst. 3 SOZ).

Také byla do § 144 SOZ vtělena vyvratitelná domněnka, dle níž se má za to, že majetek nabytý a závazky vzniklé za trvání manželství tvoří SJM. V důsledku stanovení této domněnky došlo k posílení procesní pozice manžela, jenž odporuje tvrzení druhého manžela o nepříslušnosti určitého majetku do SJM.¹¹ Dá se tak říci, že bylo upřednostněno nabývání majetku do společného jmění před získáváním aktiv do výlučného jmění jednoho z manželů.

I přesto, že součástí společného jmění se krom věcí staly i závazky, byl tento institut shodně jako bezpodílové spoluvlastnictví manželů upraven v části druhé občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. upravující věcná práva a pouze došlo k přejmenování hlavy druhé této části, z původního znění „*Spoluvlastnictví*“ na „*Spoluvlastnictví a společné jmění*“.

¹⁰ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 181.

¹¹ VESELÝ, J., Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 1998, roč. 6, č. 6, s. 305.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že důvod, proč zákonodárce ponechal SJM zařazené shodně jako předtím BSM pod rubrikou věcných práv, spočívá v další použitelnosti judikatury týkající se BSM na společné jmění manželů.¹² Manželské majetkové právo tak bylo dále upraveno jak v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., tak i v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb., neboť v zákoně o rodině č. 94/1963 Sb. je upraveno výživné, které lze taktéž částečně řadit do manželského majetkového práva.¹³ Úprava rodinného práva tak nebyla za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. soustředěna do jednoho kodexu.

Jednou z ambicí návrhu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., byla změna tohoto stavu, jež spočívala v zařazení rodinného práva do občanského zákoníku. Proti tomuto záměru vystoupila například Hrušáková, která mínila, že taková změna by zasáhla laickou veřejnost, neboť občanský zákoník by nabyl velkého rozsahu, a tudíž by byl nepřehledný a také, že dosavadní, ač roztříštěná úprava, byla veřejností vžita a osvědčila se.¹⁴ Kritické hlasy nebyly vyslyšeny a 1. 1. 2014 nabyl účinnosti občanský zákoník č. 89/2012 Sb., jehož část druhá upravuje rodinné právo. Tuto změnu naopak kvituje Králíčková, která soudí, že odvětvová samostatnost rodinného práva byla pouze ideologicky zdůvodněna, a protože tento důvod již byl překonán, bylo třeba začlenit rodinné právo na důstojné místo.¹⁵

Společné jmění manželů jakožto jeden ze základních institutů manželského majetkového práva, tak zůstalo zakotveno v občanském zákoníku a to konkrétně v jeho části druhé upravující rodinné právo, hlavě I., dílu 4., oddílu 2., nazvaném „*Manželské majetkové právo*“. Dle mého názoru, je tato úprava systematičtější než úprava předchozí, protože nadále nebude problematika manželských majetkových vztahů zakotvena ve dvou kodexech.

V rubrice *Manželské majetkové právo*, nenalezneme pouze úpravu společného jmění manželů, ale nachází se zde i ustanovení týkající se bydlení manželů (§ 743 an. OZ) a ustanovení proti domácímu násilí (§ 751 OZ). Oproti tomu výživné do oddílu upravující manželské majetkové právo není

¹² Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cdo 1803/2000, ze dne 26. 9. 2000.

¹³ HULMÁK, M., Některé problémy majetkových vztahů mezi manžely po poslední novele zákona o rodině. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2000, roč. 8, č. 4, s. 143.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, M. Co přinese zařazení rodinného práva do nového občanského zákoníku? In: *Sborník statí z diskuzních fór o rekonstrukci občanského práva*. Praha: ASPI, 2007, s. 111.

¹⁵ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2013, roč. 21, č. 23 - 24, s. 801.

zařazeno, avšak to nelze považovat za chybu, protože se v tomto institutu střetává jak majtkový, tak i osobní charakter,¹⁶ což bylo zřejmě důvodem jeho úpravy v jiných oddílech občanského zákoníku.

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že společné jmění manželů je v současném občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., věnováno mnohem více pozornosti, což je zjevné již z toho, že oproti občanskému zákoníku, č. 40/1964 Sb., kde bylo upraveno v 11 ustanoveních (§ 143 – 151 SOZ), je nyní upraveno v 35 ustanoveních (§ 708 – 742 OZ). O SJM v podobě zavedené občanským zákoníkem účinným od 1. 1. 2014 budu podrobněji pojednávat v následujících kapitolách.

¹⁶ HULMÁK, M., Některé problémy majtkových vztahů mezi manžely po poslední novele zákona o rodině. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2000, roč. 8, č. 4, s. 143.

3 Modifikace SJM

Společné jmění manželů může dle § 708 odst. 2 OZ podléhat zákonnému režimu, smluvenému režimu nebo režimu založenému rozhodnutím soudu. Platí, že všechny mají navzájem rovné postavení.¹⁷

Zákonný režim je ovšem odlišný zejména v tom, že pro jeho užití obvykle stačí pouze uzavření manželství a nemusí nastat jiná právní skutečnost.

Oproti tomu, aby mohl být v manželství používán smluvený režim SJM, je mimo sňatku nutná i smlouva a u režimu založeného rozhodnutím soudu zase příslušné rozhodnutí.

Zákonný režim lze tudíž chápat jako režim obecný, zbylé dva výše zmíněné spíše jako speciální, jejichž úprava má v případě kolize s právní úpravou zákonného režimu přednost.¹⁸

Občanský zákoník umožňuje manželům modifikovat SJM ve dvou základních okruzích. Do prvního okruhu patří určení toho co do SJM spadá, tedy jeho rozsah. Tato možnost vyplývá např. z § 718 odst. 1 OZ a § 724 odst. 1 OZ. Do druhého okruhu lze zařadit ustanovení upravující správu SJM v daném režimu. O tom, že je možné tuto problematiku upravit rozdílně od správy SJM v zákonném režimu vypovídá např. § 722 odst. 1 OZ či § 728 OZ. V následující části své práce se budu jednotlivým režimům věnovat podrobněji.

3.1 Zákonný režim

Společné jmění v zákonném režimu je tvořeno jak majetkem manželů, tedy aktivy, tak i jejich dluhy (pasivy).¹⁹ Do společného jmění ovšem nepatří veškerá aktiva a pasiva.

3.1.1 Aktiva

Pro aktiva SJM v zákonném režimu platí, že mezi ně spadá to, co nabyl jeden z manželů nebo oba společně za trvání manželství (§ 709 odst. 1 OZ).

¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 159.

¹⁸ tamtéž, s. 159.

¹⁹ PLECITÝ, V. a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 50.

Obecně proto do společného jmění patří majetek, který byl nabyt až po vzniku manželství a není rozhodující, zda ho takto získal pouze jeden manžel či oba společně. U nabytí jedním z manželů se ovšem uplatňuje řada výjimek, které jsou zakotveny v § 709 odst. 1 písm. a) – e) a také v § 3040 OZ.

Vyňato z majetku ve společném jmění je to, co slouží osobní potřebě jednoho z manželů (§ 709 odst. 1. písm. a) OZ). Musí se jednat o věci, které nejenže svou povahou jsou schopny sloužit osobní potřebě manžela, ale i jí ve skutečnosti slouží.²⁰ Za typický příklad věci osobní potřeby lze považovat oblečení. V případě, kdy by například bunda sloužila pouze jednomu z manželů, nepatřila by do společného jmění, jelikož by splňovala všechny podmínky stanovené výše. Pokud by ovšem manželé vlastnili pouze jednu bundu, která by sloužila jim oběma, pak by nebyla splněna podmínka pro její vynětí a nabízel by se závěr, že je součástí SJM. Ten by ovšem nebyl správný, neboť by v tomto případě zřejmě patřila do obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Pro toto zařazení hovoří hlavně to, že splňuje podmínku stanovenou v § 698 odst. 1 OZ. Tedy, že se jedná o věc movitou, jež slouží běžně nezbytným životním potřebám členů rodiny. A jelikož věci patřící do obvyklého vybavení rodinné domácnosti nemohou dle § 3038 OZ být součástí společného jmění, tak by ani bunda jeho součástí nebyla.

Lze tak shrnout, že v případě kdy věc neslouží pouze jednomu manželovi a splňuje podmínky pro zařazení do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, pak spadá právě do této kategorie věcí, nikoli do SJM. Stejného názoru jsou i autoři komentáře k občanskému zákoníku.²¹

Do společného jmění také zásadně nepatří to, co nabyl pouze jeden z manželů darem, děděním či odkazem (§ 709 odst. 1 písm. b) OZ). Takto nabytý majetek by do SJM spadl pouze v případě, kdy by dárce nebo zůstavitel projevil tento úmysl. Zde nastal oproti minulosti významný posun, protože dle § 143 odst. 1 písm. a) SOZ nebyl majetek získaný tímto způsobem do SJM zahrnut ani v případě, kdy ho nabyli oba manželé. Stal se tak předmětem jejich podílového

²⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 170.

²¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 128.

spoluvlastnictví.²² Tato úprava byla kritizována zejména kvůli tomu, že nebylo důvodu k tomu, aby v případě, kdy je projevena vůle zůstavitele či dárce, dle které mají manželé nabýt určitý majetek oba, ho nemohli nabýt do společného jmění, ale pouze do podílového spoluvlastnictví.²³ Tento nežádoucí stav byl občanským zákoníkem s účinností od 1. 1. 2014 napraven.

Do SJM není zahrnut ani majetek, jenž nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (§ 709 odst. 1 písm. d) OZ). Z tohoto vyplývá, že jakýmkoliv právním jednáním souvisejícím s výlučným majetkem nabývá manžel aktiva pouze pro sebe, nikoli do společného jmění. Tento závěr je ovšem v rozporu s § 709 odst. 2 OZ, který stanoví, že zisk z výhradního majetku jednoho z manželů je součástí SJM. Tato kolize by se mohla řešit dvěma způsoby.

Zprvce by bylo možné „přehlížet“ existenci § 709 odst. 2 OZ a vše co manžel získal v souvislosti s právním jednáním vztahujícím se k jeho výhradnímu majetku zařadit do jeho výlučného majetku. Je ovšem nutné brát v potaz i ustanovení § 710 písm. a) OZ, kterým jsou do společného jmění manželů zahrnuty dluhy související s výhradním majetkem až do výše zisku z tohoto majetku manžela.²⁴ Toto východisko by tak bylo nesprávné, neboť by SJM bylo zatěžováno pasivy z výlučného majetku, přičemž by nedošlo ke kompenzaci odpovídajícím „příjmem“, čímž by druhý manžel byl znevýhodněn.

Dalším řešením by bylo postupovat v souladu s výkladem § 2 odst. 1 OZ, ze kterého vyplývá nutnost dát přednost § 709 odst. 2 OZ a § 710 písm. a) OZ.²⁵ Zastávám názor, že tento výklad je správný, neboť je nutné, aby do společného jmění patřila jak pozitiva, tak i negativa plynoucí z právního jednání manžela s jeho výlučným majetkem. Kdyby na SJM dopadala pouze negativa, mohlo by docházet k absurdním situacím. Představme si například, že si manžel zapůjčil peníze, které investoval do svého majetku, čímž zvýšil jeho ziskovost. Jistě by pak nebylo správné, že zatímco zapůjčené peněžní prostředky do výše zisku z výhradního majetku by byly součástí společného jmění, zisk

²² DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 79.

²³ tamtéž, s. 79.

²⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 129.

²⁵ tamtéž, s. 129.

z výlučného majetku, jehož by bylo dosaženo mimo jiné i prostřednictvím této zápůjčky, by pak součástí SJM nebyl.

Ze společného jmění je na základě § 709 odst. 1 písm. c) OZ vyloučen rovněž majetek nabytý jedním manželem jako náhrada nemajetkové újmy na jeho přirozených právech a dle písm. e) téhož ustanovení, také to, co manžel získal jako náhradu za poškození, zničení či ztrátu svého výhradního majetku.

Poslední výjimka je stanovena v přechodných ustanoveních občanského zákoníku. Dle § 3040 OZ je ze společného jmění vyjmuta věc získaná restitucí za předpokladu, že ji měl jeden z manželů ve vlastnictví před uzavřením manželství, případně mu byla vydána jako právnímu nástupci původního vlastníka.

K majetku, který lze zařadit do některé z výše jmenovaných výjimek, má vlastnického právo pouze jeden z manželů.

Občanským zákoníkem jsou ovšem upraveny i výjimky, které naopak do SJM zařazují i to, co by jinak jeho součástí nebylo, anebo by s určením vlastníka vznikaly problémy.

Jak již bylo konstatováno, jednu z těchto výjimek, a to zisk z výhradního majetku, upravuje § 709 odst. 2 OZ. Obecně platí, že výši zisku zjistíme, když od výnosů odečteme náklady. V této otázce se občanský zákoník č. 89/2012 Sb. odklonil od občanského zákoníku č. 40/1964 Sb., dle kterého platilo, že součástí SJM jsou výnosy z výhradního majetku manžela.²⁶

Dnešní úprava je spravedlivější pro manžela, který přináší prostředky do společného jmění, už jen z toho důvodu, že je mu dovoleno odečíst si náklady, které mu vznikly a tak je nese pouze on, jako v minulosti. Při odečítání nákladů je ovšem limitován, jelikož mu není povoleno uplatňovat za tímto účelem tzv. přepychové náklady.²⁷ Za přepychové lze označit náklady, které nejsou vynaloženy nezbytně a užitečně.²⁸

Druhá výjimka je upravena ve třetím odstavci téhož ustanovení občanského zákoníku. Na jeho základě je možné zařadit do společného jmění

²⁶ BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. a POKORNÝ, M., *Společné jmění manželů: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 80.

²⁷ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 72.

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 167.

i podíl v obchodní společnosti či družstvu. Musí být ovšem splněny dvě podmínky, a to, že byl podíl nabyt po vzniku manželství a zároveň se na něj nevztahují výluky z § 709 odst. 1 OZ.

Jednotlivé součásti lze do společného jmění nabýt jakýmkoliv způsobem vyplývajícím z § 711 odst. 1 OZ. Konkrétní způsoby jsou upraveny v § 1045 a násl. OZ. Jedná se o nabytí přivlastněním, přírůstkem, vydržením, převodem vlastnického práva, od neoprávněného či rozhodnutím orgánu veřejné moci.

3.1.2 Pasiva

Do společného jmění patří i dluhy manželů (pasiva) převzaté za trvání manželství (§ 710 OZ). Slovo „převzaté“ má v tomto ustanovení zásadní význam, neboť tímto je k zařazení dluhu do SJM stanovena podmínka vlastního volního jednání manželů či manžela.²⁹

Znamená to výrazný odklon od předešlé úpravy, neboť dle občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. byly součástí SJM dluhy vzniklé manželům či manželu za trvání manželství (§ 143 odst. 1 písm. b) SOZ).

Nepřevzaté dluhy za trvání manželství nejsou jedinou skupinou, jež není ze zákona součástí společného jmění. Z ustanovení § 710 OZ vyplývá, že ze společného jmění jsou vyňaty i dluhy manžela z jeho výlučného majetku, v rozsahu, v němž převyšují zisk z tohoto majetku a dluhy, které jeden manžel převzal bez souhlasu druhého manžela, přičemž účelem jejich převzetí nebylo zajišťování každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Lze shrnout, že v zákonném režimu patří do SJM ze zákona vždy dluhy převzaté oběma manžely za trvání manželství.

U dluhů vzniklých právním jednáním jednoho z manželů už je situace složitější. Při udělení souhlasu druhým manželem spadají převzaté dluhy do SJM v zákonném režimu taktéž. Při jeho neudělení jsou zákonem nastavena omezení, kterými je druhý manžel při přebírání dluhů do SJM vázán. Ten tak zcela samostatně může rozmnožovat pasiva společného jmění jednak v případě obstarávání každodenních nebo běžných záležitostí či také dluhem váznoucím na jeho výlučném majetku v rozsahu zisku z něj plynoucího do společného jmění.

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 180.

3.2 Správa v zákonném režimu

Správou společného jmění se dle § 713 odst. 1 OZ rozumí užívání, požívání, udržování, nakládání, hospodaření a spravování součástí společného jmění. Pod pojem správy společného jmění manželů je nutné podřadit několik atributů výše zmíněných, mezi které patří mimo jiné i hospodaření a správa SJM.

Správa je tedy užitá ve dvou různých významech. Jednou ve významu užším, podruhé v širším. Bez povšimnutí nelze ponechat i názor některých autorů, dle kterého je hospodaření pojmem širším nežli správa v širším pojetí.³⁰ S touto myšlenkou se neztotožňuji. Naopak se přikláním k názoru, že hospodaření je zaměřeno hlavně vně věci, kdežto správa úžeji chápaná dovnitř věci.³¹ Toto pojetí má oporu i v občanském zákoníku neboť § 713-715 upravují správu společného jmění, nikoliv hospodaření se společným jměním.

Právo na správu společného jmění náleží v zákonném režimu oběma manželům, ale je možná dohoda, na jejímž základě bude spravovat určité součásti jen jeden (§ 713 odst. 1. OZ). V zákoně není stanovena nutnost písemné formy této dohody. Z čehož lze dovodit, že je možné dohodnout se v jakékoliv formě (§ 559 OZ).

Ustanovením § 713 odst. 1 OZ je prakticky umožněno kterémukoliv z manželů jakýmkoliv způsobem spravovat součásti společného jmění. Výjimkou je případ, kdy se dohodnou, že určitou součástí či součásti spravuje jeden z nich. Potom by tento majetek spravoval pouze on, takřka neomezeně.

Určitou ochranu manžela před spravováním SJM druhým manželem poskytuje § 714 OZ. Toto ustanovení se ovšem netýká obecně správy společného jmění či jeho součástí, ale pouze správy, jež je prováděna právním jednáním manžela. Odstavcem 1 je toto právní jednání rozděleno na jednání v záležitostech běžných a ostatních. Zde došlo ke změně pojmosloví, neboť občanský zákoník č. 40/1964 Sb. používal pojem obvyklá správa namísto jednání v běžných záležitostech.

V občanském zákoníku není přímo vymezeno, co konkrétně do běžných záležitostí patří. K tomuto určení lze ovšem použít starší judikaturu i závěry

³⁰ BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. a POKORNÝ, M., *Společné jmění manželů: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 99.

³¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 129.

právní teorie, neboť má shodný význam jako pojem obvyklá správa.³² Jistým omezením může být zejména u starší judikatury změna společenských poměrů.

Způsob, kterým lze určit, co patří mezi běžné záležitosti, není jednoznačný. Dle Dvořáka a Spáčila je třeba vycházet z konkrétních majetkových poměrů manželů, přičemž je nutné brát ohled i na obvyklé zvyklosti.³³ Oproti tomu Bičovský a kol., jako kritérium rozlišení zvolili společenské postavení manželů. O běžnou záležitost se pak podle jejich názoru jedná, pokud je za ni brána u normálních manželů daného společenského postavení v konkrétní situaci.³⁴

Toto rozlišení je důležité nejen pro manžely, ale i pro třetí osoby, protože v běžných záležitostech může manžel právně jednat sám bez souhlasu druhého manžela. Asi jen stěží pozná třetí osoba, pro kterou jsou manželé neznámí, jejich majetkové poměry či jakého jsou společenského postavení. V tomto ohledu jsou obě hlediska takřka nepoužitelná. Ovšem pokud bychom uvažovali nad třetími osobami, které manžely znají, myslím si, že kritérium společenské vrstvy je vhodnější, a to hlavně z důvodu, že je stálejší než kritérium majetkových poměrů, které podléhají v čase větší proměnlivosti. Domnívám se proto, že hledisko Bičovského a kol. je přesnější.

Za běžné záležitosti týkající se společného jmění je nutné vždy považovat právní jednání, jímž se zajišťuje chod společné domácnosti, obstarání běžných oprav a plnění pravidelných finančních povinností domácnosti.³⁵ Za běžnou záležitost je považováno například čerpání společných úspor na úhradu potřeb společného dítěte v přiměřeném rozsahu.³⁶ I v těchto záležitostech ovšem může být manžel zamezeno právně jednat. Tak tomu je například v případě společných prostředků na bankovním účtu, ke kterému má dispoziční oprávnění pouze druhý manžel.³⁷

³² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 206.

³³ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 123.

³⁴ BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. a POKORNÝ, M., *Společné jmění manželů: komentář*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 108.

³⁵ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 123.

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Cz 10/66, ze dne 18. 3. 1966.

³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2793/2006, ze dne 8. 1. 2008.

Co nespadá do běžných záležitostí, patří mezi záležitosti ostatní. Jedná se například o prodej nemovitosti³⁸, darování nemovitosti³⁹ či převod motorového vozidla⁴⁰. V těchto záležitostech pak není možné jednání manžela bez vědomí druhého, neboť musí mít jeho souhlas či musí jednat společně (§ 714 odst. 1 OZ). Pokud by přesto manžel jednal bez potřebného souhlasu, může se druhý manžel dovolat neplatnosti takového jednání (714 odst. 1 OZ). Tímto ustanovením je poskytnuta manželu ochrana proti svévolnému jednání druhého manžela.

Naopak aby nemohl druhý manžel bezdůvodně škodit manželu či rodině neudělením souhlasu v případě, kdy by jeho poskytnutí bylo vhodné, je možné jeho nahrazení rozhodnutím soudu. Pokud manžel odmítá dát souhlas, bez vážného důvodu v rozporu se zájmy manželů nebo rodiny či rodinné domácnosti nebo není schopen projevit svou vůli, může soud takové rozhodnutí vydat (§ 714 odst. 1, OZ).

Mezi ostatní lze zařadit také záležitosti vymezené v ustanovení § 715 odst. 1 a 2 OZ. Zaprvé se jedná o situaci, kdy má být součástí společného jmění užitá k podnikání jednoho z manželů a zároveň hodnota této součásti přesahuje míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Druhý případ nastává, má-li být součástí SJM použita k nabytí podílu v obchodní korporaci.

O běžnou záležitost se nejedná ani, pokud je s nabytím podílu v obchodní korporaci spojeno ručení v míře přesahující majetkové poměry manželů. Pro všechny tyto záležitosti je nutné získat souhlas druhého manžela.

Rozdílem a jakýmsi zvýhodněním manžela, jenž hodlá použít součást společného jmění, v situacích upravených § 715 OZ ovšem je, že si nemusí zajišťovat souhlas druhého manžela při každém takovémto jednání, ale pouze při prvním. Pokud by takto neučinil, má jeho manžel možnost dovolat se neplatnosti takového jednání (§ 715 odst. 1, OZ). Myslím si, že hlavní účel této úpravy lze spatřovat ve zjednodušení podnikání osob ve stavu manželském, protože kdyby se i zde uplatňoval obecný režim ostatních záležitostí, způsobovalo by to manželů, který má zájem podnikat těžkosti.

³⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 55/63, ze dne 31. 10. 1963.

³⁹ Rozsudek Najvyššieho súdu v Bratislave sp. zn. 1 Cz 93/71, ze dne 6. 10. 1971.

⁴⁰ Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci sp. zn. C 32/64, ze dne 3. 4. 1964.

Do záležitostí týkajících se společného jmění není dle zhodnocení Nejvyššího soudu⁴¹ možné zařadit použití prostředků z něj na úhradu kupní ceny z kupní smlouvy. Jedná se o zvláštní případ, kdy ač je věc bezesporu součástí společného jmění, a proto se na ni budou uplatňovat obecná pravidla stanovená zákonem pro správu SJM či jeho součástí, nelze tyto právní normy použít v případě, kdy manžel touto součástí hradí kupní cenu. Ohledně tohoto závěru zůstalo rozhodování Nejvyššího soudu konstantní.⁴²

Proti tomuto názoru se postavil Krajský soud v Hradci Králové.⁴³ Dle názoru Krajského soudu byla tato myšlenka již překonána. Ovšem vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud rozhodoval i v pozdějších rozhodnutích v souladu s původním zhodnocením Nejvyššího soudu, je nutné vycházet z jeho závěrů. Dle mého názoru je možné použít zmíněné judikáty Nejvyššího soudu i v současnosti, neboť v klíčových ustanoveních nedošlo v občanském zákoníku k výraznější změně.

3.3 Smluvený režim

Občanský zákoník umožňuje smlouvou o manželském majetkovém režimu založit smluvený režim. Projevením své vůle tak strany této smlouvy mění pravidla, která jsou platná pro zákonný režim SJM.

3.3.1 Strany smluveného režimu a jejich způsobilost

Strany smlouvy o manželském majetkovém režimu

Smlouvou se rozumí dvou či vícestranné právní jednání, tudíž je třeba k jejímu uzavření nejméně dvou subjektů. Dle § 716 odst. 1 OZ jsou smlouvu o manželském majetkovém režimu oprávněni uzavřít manželé či snoubenci. Vzhledem k tomu, že náš právní řád neumožňuje manželství více osob než jednoho muže a jedné ženy (§ 656 odst. 1 OZ), je vyloučeno více stran této smlouvy.

⁴¹ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 40/82, ze dne 30. 12. 1982.

⁴² Například: rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 1079/99 ze dne 26. 3. 2001; rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 170/2011, ze dne 23. 10. 2012 či rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 1380/1999, ze dne 12. 12. 2000.

⁴³ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 14 Co 512/94, ze dne 7. 12. 1994.

Za manžela lze označit osobu, jejíž manželství trvá. Jelikož společné jmění vzniká, až na výjimky, okamžikem uzavření manželství (viz podkapitola 1.2), modifikují manželé ve většině případů společné jmění, které již existuje.

Koho lze považovat za snoubence není zákonem výslovně stanoveno, proto je nutné vycházet z ustanovení § 656 odst. 1 OZ, z něhož lze vyvodit závěr, že se jedná o osoby, které hodlají vstoupit do manželství. Toto ustanovení ovšem nelze vykládat tak, že je možné považovat za snoubence i osobu, která je v doposud trvajícím manželství a hodlá vstoupit do stavu manželského s někým jiným. Nestačí totiž pouhá vůle uzavřít manželství, ale je nutné, aby tyto osoby byly k tomuto právnímu jednání i způsobilé.⁴⁴

Můžeme tedy říci, že na strany smlouvy o manželském majetkovém režimu, je kladen požadavek spočívající v tom, že se musí jednat o osoby, mezi nimiž existuje konkrétní zákonem stanovený vztah, či do budoucna chtějí, aby tento vztah vznikl. Osoby ve vztahu jiném, byť třeba velmi podobném, nemohou takovou smlouvu uzavřít.

Podle toho, zda stranami smlouvy o manželském majetkovém režimu byli manželé či snoubenci, je lze rozdělit na manželské a předmanželské, přičemž platí, že u manželských smluv jsou smluvními stranami manželé, u předmanželských snoubenci.⁴⁵

Způsobilost zletilých k uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu

Obecně platí, že zletilostí, tedy dovršením 18. roku věku, nabývá člověk plné svéprávnosti (§ 30 odst. 1 OZ). Tímto momentem se stává člověk plně způsobilým k právnímu jednání a vzhledem k tomu, že podmínky způsobilosti k uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu nejsou občanským zákoníkem zvlášť stanoveny, je nutné vycházet z toho, že je způsobilý i k tomuto právnímu jednání.

Některé fyzické osoby mohou ovšem být ve svéprávnosti omezeny, jak vyplývá z § 55 an. OZ. Oprávněn takto rozhodnout je pouze soud (§ 56 odst. 1 OZ). Pokud je jím vydán rozsudek, z něhož vyplývá i omezení dané osoby uzavřít předmanželskou či manželskou smlouvu, tak ta sama nemůže v tomto směru

⁴⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 220.

⁴⁵ tamtéž, s. 220.

platně právně jednat. V tomto případě může smlouvu uzavřít soudem jmenovaný opatrovník, protože se nejedná o záležitost, ve které je mu zakázáno právně jednat.⁴⁶ Je však nutné vzít v potaz i ustanovení § 461 odst. 1 OZ, dle kterého potřebuje opatrovník v nakládání se jměním opatrovance v jiných než běžných záležitostech schválení soudu. Zda je uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu záležitostí běžnou či nikoliv není zákonem stanoveno. Lze souhlasit s Dvořákem a Spáčilem, že se o běžnou záležitost nejedná, a tudíž je nutný souhlas soudu.⁴⁷

Způsobilost nezletilých k uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu

U nezletilých je možné svéprávnost posuzovat v několika různých situacích. Zaprvé je třeba vycházet z toho, že částečně svéprávnému nezletilému staršímu 16 let může soud ve výjimečných případech, z důležitých důvodů, povolit uzavřít manželství (§ 672 OZ). Pokud soud takto učiní, stává se nezletilec plně svéprávným, jak vyplývá z § 30 odst. 2 OZ, a proto je i způsobilý k uzavření manželské smlouvy.

Oproti právní úpravě v občanském zákoníku č. 40/1964 Sb., umožňuje právní úprava v občanském zákoníku č. 89/2012 Sb. nabytí plné způsobilosti k právnímu jednání v nezletilosti i jiným způsobem. Tu lze přiznat nezletilci staršímu 16 let rozhodnutím soudu za splnění podmínek stanovených v § 37 OZ. Ten se tak stává plně svéprávným i bez uzavření manželství. Vzhledem k tomu, že je plně svéprávný, před i po případném uzavření manželství, nebrání mu nic k uzavření manželské i předmanželské smlouvy.

Pokud se budeme zabývat otázkou způsobilosti k uzavření předmanželské smlouvy částečně svéprávným nezletilcem starším 16 let, kterému soud povolil uzavření manželství, je možno v odborné literatuře nalézt dva názory.

Podle prvního je k tomuto právnímu jednání oprávněn. Zastáncem tohoto stanoviska je například Dvořák.⁴⁸ Argumentuje tím, že manželství je věcí

⁴⁶ Dle § 458 OZ není opatrovník oprávněn právně jednat za opatrovance v záležitostech, které se týkají vzniku či zániku manželství, výkonu rodičovských práv a povinností, dále v případě pořízení pro případ smrti či prohlášení o vydědění, což platí i pro jejich odvolání.

⁴⁷ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 194-195.

⁴⁸ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektrum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 244.

společensky závažnější nežli uzavření předmanželské smlouvy, a proto pokud je někdo shledán způsobilým k uzavření manželství, tak je i automaticky způsobilý k uzavření předmanželské smlouvy. Dle jeho názoru se tedy uplatňuje zásada „*habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala*“.⁴⁹

Opačného názoru je Králíčková, dle které částečně svéprávný nezletilec starší 16 let disponující povolením soudu není automaticky způsobilý k uzavření předmanželské smlouvy.⁵⁰

Lze asi bezesporu souhlasit s vyšší společenskou významností manželství, z čehož si ale myslím nelze dovozovat, že splněním podmínek pro jeho uzavření jsou splněny i podmínky pro uzavření předmanželské smlouvy, a to z důvodů dále rozvedených.

Předně je nutné uvést, že tato smlouva by mohla mít pro nezletilého velmi tíživé důsledky do budoucna, neboť by jejím prostřednictvím mohl naložit i s nemovitostmi či celým svým majetkem, což by mohlo mít na jeho další život výrazně nepříznivější důsledky než samotné uzavření manželství.⁵¹ Ač je tedy uzavření manželství krokem nepochybně společensky závažnějším, z hlediska důsledků pro nezletilého, tomu tak nemusí být. Zde je nutné položit si otázku, co vedlo zákonodárce k tomu, aby nezletilý nebyl, až na výjimky výše uvedené, plně svéprávný a měl způsobilost pouze k právním jednáním, která jsou přiměřená rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku, jak je stanoveno v § 31 OZ.

Jedním z hlavních důvodů je určitě jeho ochrana před následky jeho právního jednání. Domnívám se, že tuto ochranu nelze „prolomit“ rozhodnutím soudu, které povoluje uzavření manželství, neboť k tomu soud nejčastěji vede těhotenství snoubenky a výrazně se zde tedy projevuje společenský zájem.⁵²

Lze tedy dospět k závěru, že samo povolení soudu k uzavření manželství by částečně svéprávného nezletilého nemělo opravňovat k právnímu jednání, jímž může být do budoucna nakládáno s jeho majetkem mnohdy i značné hodnoty a to z důvodu jeho vlastní ochrany před možnými škodlivými následky.

Je tedy nutné zkoumat, zda je uzavření předmanželské smlouvy přiměřené rozumové a volní vyspělosti částečně svéprávných nezletilých stejného věku, což

⁴⁹ Ten kdo je způsobilý uzavřít manželství je rovněž způsobilý k uzavření předmanželské smlouvy.

⁵⁰ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Úvahy nad zásadou „*habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala*“. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 1, s. 6.

⁵¹ tamtéž, s. 6.

⁵² tamtéž, s. 6.

bude v případě předmanželských smluv úkolem notáře. Souhlasím se závěrem Králíčkové, že by ho notář měl shledat nezpůsobilým k podpisu této smlouvy.⁵³ Pro částečně svéprávné nezletilce starší 16 let, kteří nemají povolení soudu či nezletilce mladší platí to samé.

Závěrem je třeba konstatovat, že smlouva o manželském majetkovém režimu sjednaná snoubencem či manželem, který k tomu nebyl způsobilý, je dle § 581 OZ neplatná. Vzhledem ke koncepci občanského zákoníku, kdy je upřednostněna relativní neplatnost před absolutní, jednalo by se v tomto případě o neplatnost relativní. Ovšem pokud se uzavření smlouvy zjevně přičilo dobrým mravům či odporovalo zákonu a zjevně narušovalo pořádek nebo zavazovalo k plnění od počátku nemožnému (§ 588 OZ), byla by smlouva o manželském majetkovém režimu neplatná absolutně.

3.3.2 Forma smlouvy a její zveřejnění

Forma smlouvy o manželském majetkovém režimu

Dle § 559 OZ je každý oprávněn zvolit si pro právní jednání libovolnou formu. Omezen v této volbě může být zákonem či ujednáním. Forma smlouvy o manželském majetkovém režimu je zákonem výslovně normována. Může být uzavřena pouze ve formě veřejné listiny (§716 odst. 2 OZ).

Za veřejnou listinu je označována listina, již vydal orgán veřejné moci, v mezích své pravomoci či listina, která byla za veřejnou prohlášena zákonem (§ 567 OZ). Z § 3026 odst. 2 OZ pak vyplývá, že smlouvu o manželském majetkovém režimu je oprávněn sepsat notář. V tomtéž ustanovení je také zakotveno, že pod pojmem veřejná listina nelze rozumět pouze notářský zápis, neboť ten může být nahrazen rozhodnutím orgánu, kterým schvaluje smír či jiný projev vůle, jenž není svou povahou vyloučen.

Vzhledem k tomu, že soud může vydat usnesení o schválení smíru i ve sporech týkajících se společného jmění manželů, je nutné zabývat se tím, zda tímto rozhodnutím dochází k modifikaci SJM smluvně či rozhodnutím soudu, neboť i soud může za určitých okolností pravidla společného jmění měnit. Odpověď lze nalézt v již výše zmíněném § 3026 odst. 2 OZ, ten stanoví možnost

⁵³ KRÁLÍČKOVÁ, Z. Úvahy nad zásadou „habilis ad nuptias , habilis ad pacta nuptiala “. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 1, s. 6.

náhrady notářského zápisu rozhodnutím o schválení smíru, přičemž v obou případech se jedná o veřejnou listinu. Z tohoto plyne, že je nutné modifikaci společného jmění provedenou usnesením soudu o schválení smíru chápat jako smluvní.⁵⁴

Pro nedodržení formy veřejné listiny je smlouva o manželském majetkovém režimu neplatná, což vyplývá z § 580 odst. 1 OZ či 582 odst. 1 OZ. Jedná o neplatnost absolutní, neboť jde o právní jednání odporující zákonu a zjevně narušující veřejný pořádek a není možná ani jeho následná konvalidace.⁵⁵

Zveřejnění smlouvy o manželském majetkovém režimu

Ustanovení § 721 odst. 2 OZ stanovuje možnost zápisu smlouvy o manželském majetkovém režimu do veřejného seznamu. Tím je pro tuto smlouvu Seznam listin o manželském majetkovém režimu (dále jen seznam), který je upraven v ustanovení § 35j an. NotŘ.⁵⁶ Do tohoto seznamu se zaznamenávají notářské zápisy jak o smlouvách manželských, tak i předmanželských, přičemž platí, že není rozhodující, zda smlouva mění režim zákonný, smluvený či založený rozhodnutím soudu (§ 35j odst. 1 písm. a NotŘ).

Notářský zápis týkající se smlouvy o manželském majetkovém režimu ovšem nemusí být učiněn vůbec, protože jak vyplývá z § 721 odst. 1 OZ či § 35k odst. 1 NotŘ, notář ho neprovede, pokud si tak snoubenci či manželé ve smlouvě neujednali nebo o zápis oba manželé nezažádali. Pro notářský zápis smlouvy do seznamu, je tedy nutné, aby manželé byla k tomuto projevena vůle, což ovšem samo o sobě nepostačuje, neboť dle ustanovení § 35k odst. 1 NotŘ, musí být smlouva i účinná.

⁵⁴ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 221.

⁵⁵ tamtéž, s. 222.

⁵⁶ tamtéž, s. 252.

3.3.3 Účinnost smlouvy a její právní účinky vůči třetím osobám

Účinnost smlouvy o manželském majetkovém režimu

Nabytím účinnosti je smlouva o manželském majetkovém režimu způsobilá bezprostředně vyvolat právní následky.⁵⁷ Manželská smlouva nabývá účinnosti okamžikem podpisu, ale zjevně nic nebrání tomu, aby účinnost byla posunuta na pozdější dobu. Naopak je výslovně zakázáno sjednat si zpětnou účinnost (716 odst. 1 OZ). K takovému ujednání by se nepřihlíželo.

Předmanželská smlouva nabývá účinnosti uzavřením manželství (§ 720 odst. 1 OZ). Taktéž pro ni platí, že není možné ujednat zpětný účinek, a tudíž lze vyvodit, že tento typ smlouvy zásadně nemůže vyvolat zamýšlený právní následek před uzavřením manželství. I u předmanželské smlouvy je povoleno sjednat si účinnost až na dobu pozdější po uzavření manželství.⁵⁸

V ustanovení § 720 odst. 1 OZ je uvedeno, že na základě předmanželské smlouvy týkající se již existující věci, která je zapsána do veřejného seznamu, je možné provést změnu v takovémto seznamu až po uzavření manželství. Vzhledem k tomu, že například pro zápis do katastru nemovitostí je nutná smlouva účinná,⁵⁹ nemusí vždy k zápisu postačovat pouze uzavření manželství, jelikož účinnost předmanželské smlouvy může být posunuta na pozdější dobu, jak bylo výše konstatováno. V takovém případě, by nebylo možné zápis změny do katastru nemovitostí provést ihned po uzavření manželství.

Právní účinky smlouvy o manželském majetkovém režimu vůči třetím osobám

Pro manželské i předmanželské smlouvy platí, že vyvolávají právní účinky vůči třetím osobám zápisem v seznamu (§ 351 odst. 1 NotŘ). Vzhledem k tomu, že lze do tohoto seznamu zapsat pouze takové smlouvy, které již jsou účinné, není možné zaznamenat předmanželské smlouvy ihned, neboť nabývají účinnosti nejdříve uzavřením manželství. Oproti tomu manželské smlouvy lze evidovat ihned, pokud si manželé neposunuli jejich účinnost. Zápis smluv do seznamu má

⁵⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1944.

⁵⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 246 - 247.

⁵⁹ SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 351.

bez dalšího právní účinky vůči třetí osobě, pouze pokud právní poměr k této osobě vznikl po evidenci smlouvy.⁶⁰

Je možné, že se smlouva nestane účinnou vůči třetím osobám vůbec. Tato situace nastane v případě, kdy právní poměr vůči dotčené třetí osobě vznikl před uzavřením smlouvy o manželském majetkovém režimu, přičemž se smlouva dotýká jejich práv obsahem či účelem a třetí osoba neudělila souhlas k uzavření této smlouvy.⁶¹ Právně účinná je smlouva vůči třetí osobě také, pokud právní poměr vůči ní vznikl po jejím uzavření a ona je s ní seznámena.⁶²

Vůči třetím osobám může nabýt právní účinky pouze část smlouvy, pak se jedná o tzv. štěpení účinků smlouvy.⁶³ Tato situace nastává, pokud je součástí smlouvy již existující věc, zapsaná do veřejného seznamu. Zápisem do takového seznamu se smlouva o manželském majetkovém režimu v této části stává účinnou vůči třetím osobám (§ 720 odst. 2 OZ).

3.3.4 Obsah smlouvy

Smlouva dle § 718 odst. 1 OZ může obsahovat jakékoliv ujednání a týkat se jakékoli věci, pokud to není zákonem zakázáno. Nemůže se týkat věci vyňaté z právního obchodu.⁶⁴

Smlouva o manželském majetkovém režimu může upravovat zejména rozsah, obsah, dobu vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, jednotlivých věcí i jejich souborů (718 odst. 1 OZ). Lze také změnit zařazení již existujících i upravit zařazení budoucích součástí jmění rozdílně od zákonného režimu (718 odst. 1 OZ).

Manželé také mohou smluvně upravit své majetkové poměry pro případ zániku manželství (718 odst. 2). Pokud by smlouvou byly uspořádány poměry manželů pro případ zániku manželství smrtí, je nutné smlouvu v této části považovat za dědickou. Podmínkou však je, že musí mít náležitosti dědické

⁶⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 250.

⁶¹ tamtéž, s. 248.

⁶² tamtéž, s. 250.

⁶³ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 163.

⁶⁴ tamtéž, s. 163.

smlouvy (718 odst. 2 OZ). Jak je tedy patrné, je občanským zákoníkem smluvním stranám dána široká smluvní volnost.

Manželé či snoubenci jsou ovšem limitováni tím, že nemohou vyloučit ani změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti (718 odst. 3 OZ). Výjimkou by bylo, kdyby jeden z manželů rodinnou domácnost natrvalo opustil a odmítal se vrátit. Tímto ustanovením je kladen zvláštní důraz na ochranu obvyklého vybavení rodinné domácnosti. Do jisté míry zde občanský zákoník č. 89/2012 Sb. navazuje na občanský zákoník č. 40/1964 Sb., protože ani v současné době nelze do této kategorie věcí, až na výjimku, smluvně zasahovat.

Je také zakázáno ujednat takovou smlouvu o manželském majetkovém režimu, která by svými důsledky vyloučila schopnost manžela zabezpečovat rodinu (§ 719 odst. 1 OZ). Pro náš právní řád je toto pravidlo novinkou, jedná se ovšem o ustanovení, které je standardní v jiných právních řádech.⁶⁵

Jak již bylo konstatováno manželům či snoubencům není dovoleno ujednat si zpětný účinek smlouvy (§ 716 odst. 1 OZ). Pokud by si tak přesto sjednali, byla by smlouva nicotná.⁶⁶

Obsah či účel smlouvy o manželském majetkovém režimu se nesmí dotknout práv třetí osoby (719 odst. 2 OZ). Výjimkou je situace, kdy by třetí osoba s touto smlouvou souhlasila. Pokud souhlas neudělí, nevede to ovšem k neplatnosti tohoto právního jednání, ale pouze k jeho neúčinnosti vůči třetí osobě.

Smlouva o manželském majetkovém režimu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a ochranou veřejného pořádku, pokud by k rozporu došlo, byla by absolutně neplatná.⁶⁷

3.3.5 Varianty smluvených režimů

Dle občanského zákoníku si mohou manželé či snoubenci sjednat režim oddělených jmění, režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství, režim rozšíření rozsahu SJM či režim zúžení rozsahu společného

⁶⁵ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. [online]. s. 177 - 178. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 232.

⁶⁷ tamtéž, s. 233.

jmění (§ 717 odst. 1 OZ). Jiný režim manželé ujednat nemohou, což jim ovšem nebrání v tom, aby jednotlivé režimy i různě kombinovali.⁶⁸

Manželé jsou oprávněni smluvený režim změnit dohodou (§ 717 odst. 2 OZ). Ta ovšem musí být také sjednána ve formě veřejné listiny, neboť pouze v této formě lze smluvně měnit režim společného jmění manželů. Pokud by se manželé neshodli na změně smluveného režimu, může ho transformovat svým rozhodnutím i soud (§ 717 odst. 2 OZ). Je třeba dodat, že v smlouvě či rozhodnutí soudu, kterými se mění smluvený režim, je také nutné dohodnout se či rozhodnout o součástech SJM v dosavadním režimu (§ 717 odst. 2 OZ).

3.3.5.1 Režim rozšíření rozsahu SJM

Rozšířením rozsahu SJM se součástí společného jmění stanou aktiva či pasiva, která by v zákonném režimu do společného jmění nepatřila.⁶⁹ Smlouvou o rozšíření rozsahu SJM lze tedy zařadit do společného jmění majetek, který je z něj dle § 709 OZ vyloučen, a byl by výhradním majetkem jednoho z manželů.

Smlouvou tak mohou být do společného jmění zahrnuty věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů (709 odst. 1 písm. a) OZ). Tento případ zřejmě v praxi nebude příliš častý, ale zákonem je takové rozšíření rozsahu SJM umožněno. Zde bych se vrátil k příkladu s bundou z podkapitoly 3.1.1. Pokud by bunda sloužila pouze jednomu manželu, jistě ji lze považovat za věc sloužící jeho osobní potřebě, pak nic nebrání tomu, aby rozsah SJM byl smlouvou rozšířen i o ni. Pakliže by sloužila oběma manželům, je třeba ji zařadit do obvyklého vybavení rodinné domácnosti, a v tom případě by rozsah SJM nemohl být o ni rozšířen, neboť by takové jednání bylo v rozporu se zákazem vyloučit či změnit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti.

Smlouvou o rozšíření rozsahu SJM lze do společného jmění zařadit i majetek nabytý darem, děděním či odkazem, který by jinak byl ve výlučném vlastnictví pouze jednoho manžela. Manželé si mohou ujednat, že veškerý majetek nabytý tímto způsobem bude součástí SJM či že pouze určité věci, jako například nemovitosti se stanou součástí společného jmění, pokud budou nabyty

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 224.

⁶⁹ FIALA, J., KINDL, M. a kol.: *Občanské právo hmotné*. 2. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, str. 244.

tímto způsobem. Smlouvou v souladu s ustanovením § 718 odst. 1 OZ mohou být do SJM zařazeny věci, které již jsou ve vlastnictví manžela či budou teprve v budoucnu nabyty.

Manželé či snoubenci mohou smlouvou do svého společného jmění také zařadit to, co nabyl jeden z nich jako náhradu nemajetkové újmy na svých přirozených právech (§ 709 odst. 1 písm. c) OZ). Do společného jmění může být ujednáním zařazen majetek, jenž byl nabyt manželem právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (§ 709 odst. 1 písm. d) OZ). Je také povoleno rozšířit SJM o majetek nabytý manželem jako náhrady za poškození, zničení či ztrátu svého výlučného majetku (§ 709 odst. 1 písm. e) OZ).

Manželům či snoubencům je dána možnost rozšířit společné jmění i o dluhy, neboť tomu nebrání žádné ustanovení zákona. Takto mohou zařadit do společného jmění dluhy, které se týkají výlučného majetku manžela a to v rozsahu, jímž přesahují zisk z tohoto majetku (§ 710 písm. a) OZ) a také dluhy převzaté jedním z manželů, které nebyly převzaty za účelem obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny a druhý manžel neudělil souhlas k jejich převzetí (§ 719 písm. a) OZ).

Lze shrnout, že nic nebrání tomu, aby manželé či snoubenci zařadili do společného jmění vše, co doposud měli ve výlučném majetku i v budoucnu nabudou. Stejně tak mohou sjednat, že součástí společného jmění budou i jejich výlučné dluhy. Rozšířením rozsahu společného jmění, tak může být zcela vyloučena existence výhradního jmění každého z manželů.

Smlouvou o rozšíření ovšem nedochází k převodu majetkových hodnot, ale pouze se mění počet spoluvlastníků.⁷⁰ Oproti tomu při převodu jeden ze subjektů nabude něčeho, co dosud neměl, zatímco druhý toho pozbude.⁷¹ Manželé či snoubenci mohou vzájemně převádět svůj výlučný majetek, ten se ale pak stane výlučným aktivem druhého manžela nikoliv součástí společného jmění. Pokud ovšem chtějí, aby se majetek, jenž je v jejich výlučném vlastnictví stal součástí SJM je třeba uzavřít smlouvu o rozšíření SJM.

⁷⁰ DVORÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektrum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 253.

⁷¹ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 246.

Ač smlouva o převodu i smlouva o rozšíření mají odlišný charakter, platí, že již existující věc, o níž je SJM rozšiřováno, se stane jeho součástí ve stejném okamžiku, v jakém by došlo k jejímu převodu.⁷² Tímto okamžikem bude účinnost smlouvy v případě věcí určených individuálně a není-li stanoveno jinak, u věcí druhově určených jejich odlišením od jiných věcí téhož druhu, u věcí zapsaných ve veřejném seznamu jejich zápisem do tohoto seznamu, nestanoví-li zvláštní právní předpis jinak a u nemovitostí zápisem do veřejného seznamu.⁷³

Poměrně zásadní otázkou z hlediska vypořádání SJM po zániku manželství je, zda věci, o něž bylo SJM rozšířeno, které by jinak patřily do výhradního jmění jednoho z manželů, mají povahu vnosu do společného jmění manželů či nikoliv. Dle Dvořáka a Spáčila je zřejmě lze považovat za vnos do společného jmění.⁷⁴

Tento názor je ovšem v rozporu s pozdějším rozhodnutím Nejvyššího soudu, neboť ten judikoval, že vnosem se rozumí zejména vynaložení části výhradního majetku manžela na majetek, který je již součástí společného jmění, přičemž rozšířením SJM dochází k transformaci majetku z výlučného vlastnictví na společné.⁷⁵ Stejně stanovisko Nejvyšší soud zastává i v dalších rozhodnutích.⁷⁶

Výklad Nejvyššího soudu přináší zřetelné odlišení rozšíření rozsahu společného jmění a vnosu a tím je vyloučena situace, kdy ač si manželé či snoubenci smluvně ujednali, že věc bude součástí společného jmění, nebyla tato skutečnost při vypořádání řádně zohledněna, neboť věc byla považována pouze za vnos. Manžel, jenž vložil majetek do společného jmění, pak zpravidla byl při vypořádání finančně zvýhodněn na úkor druhého manžela. To ovšem neznamena, že rozšíření rozsahu nebude bráno v úvahu při případném vypořádání společného jmění, neboť dle § 742 odst. 1 písm. f) OZ se přihlíží k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot, které jsou součástí společného jmění.

⁷² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 227.

⁷³ HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 208.

⁷⁴ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 172.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2480/2010, ze dne 28. 11. 2012.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 3708/2010, ze dne 29. 11. 2012; Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 629/2012, ze dne 28. 1. 2014.

Nelze opomenout, že si manželé mohou smluvně uspořádat své poměry pro případ zániku manželství (§ 718 odst. 2 OZ), a tak si i ujednat, že věc, o níž bylo společné jmění rozšířeno, bude po případném zániku manželství náležet konkrétnímu manželu.

Závěrem je nutno dodat, že smlouva o rozšíření rozsahu společného jmění manželů, která byla uzavřena po podání insolvenčního návrhu dlužcím manželem, se stává prohlášením konkurzu neplatnou, pokud byl jejím prostřednictvím zařazen do SJM výlučný majetek či dluhy dlužícího manžela a byla uzavřena po podání insolvenčního návrhu dlužícího manžela (§ 269 odst. 1 písm. b) a c) InsZ). V případě, kdy insolvenční návrh podal věřitel dlužícího manžela, stává se smlouva rozšiřující rozsah společného jmění o výlučný majetek či dluhy dlužícího manžela prohlášením konkurzu neplatnou, jestliže byla uzavřena poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (§ 269 odst. 1 písm. b) a c) InsZ).

3.3.5.2 Režim zúžení rozsahu SJM

Zúžením rozsahu společného jmění manželů dochází k vynětí majetku a dluhů, které již tvoří předmět společného jmění či by ho tvořily v budoucnu, do výlučného jmění manželů.⁷⁷ Stejně jako rozšíření SJM nelze ani jeho zúžení považovat za převod majetkových hodnot, neboť se nejedná o případ, kdy by jeden manžel nabyt něčeho, co doposud neměl a druhý toho pozbyl.⁷⁸

Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. nestanoví minimální rozsah, ve kterém musí společné jmění zůstat zachováno po jeho zúžení. Za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. platilo, že SJM muselo existovat minimálně v rozsahu obvyklého vybavení společné domácnosti.⁷⁹

Občanský zákoník, jenž nabyt účinnosti 1. 1. 2014 ze SJM zcela vyňal obvyklé vybavení rodinné domácnosti (§ 3038 OZ). Manželům či snoubencům je tedy při zúžení rozsahu SJM dána větší smluvní volnost. Přestože došlo

⁷⁷ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 172.

⁷⁸ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 246.

⁷⁹ RADVANOVÁ, S. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 47.

k vyřazení tohoto majetkového souboru ze společného jmění, stále není možné zasahovat do této kategorie věcí smluvně, jak vyplývá z § 718 odst. 3 OZ. Výjimkou by bylo, pokud by manžel opustil natrvalo rodinnou domácnost a odmítal se vrátit.

Smlouvou o zúžení lze ze společného jmění vyjmout prakticky vše a ponechat například jednu věc malé hodnoty, neboť není stanovena žádná minimální hranice, v níž musí být společné jmění zachováno. Je ovšem možné ze SJM vyloučit i veškeré jmění doposud nabyté a přesto nedojde k jeho faktickému zániku, neboť do společného jmění mohou manželé nabýt v budoucnu majetkové hodnoty, které se stanou jeho součástí. V daný moment sice bude společné jmění pouze prázdnou množinou, nebude však vyloučeno jeho naplnění majetkovými hodnotami nabytými v budoucnu. Pokud by byly vyňaty jak všechny doposud nabyté majetkové hodnoty, tak i budoucnu získané, jednalo by se de facto o založení režimu oddělených jmění.⁸⁰

Občanským zákoníkem je povoleno vyřazení pouze jediné věci či dluhu. Nic nebrání ani tomu, aby bylo SJM rozšířeno a zároveň i zúženo o určité majetkové hodnoty. Při takovýchto ujednáních je ovšem nutné zohlednit, že smlouva nesmí svými důsledky vést k vyloučení schopnosti manžela zabezpečit rodinu (§ 719 odst. 1 OZ). Pokud by bylo společné jmění rozšířeno například o veškerý výlučný majetek manžela a zároveň zúženo o dluhy, které by připadly tomuto manželovi, důsledkem čehož by byla vyloučena schopnost tohoto manžela zabezpečit rodinu, byla by pak taková smlouva neplatná.⁸¹

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR platí, že jsou-li dány zákonné předpoklady pro zařazení věci do společného jmění manželů, mohou manželé učinit věc předmětem výlučného majetku jen způsobem stanoveným zákonem, tedy smlouvou o zúžení společného jmění.⁸² Tímto rozhodnutím je tak judikováno, že manželé nemohou vyloučit věc ze SJM pouze svou shodnou vůlí. Z dalšího rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR plyne, že není ani možné souhlasným projevem vůle bez náležité formy do společného jmění zařadit věc, jež byla

⁸⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 228.

⁸¹ tamtéž, s. 240.

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2779/2008, ze dne 22. 7. 2008.

předtím vyloučena smlouvou o zúžení, neboť je k tomuto zařazení nejprve třeba uzavřít smlouvu o rozšíření.⁸³

Lze shrnout, že dle judikatury je třeba, jak k vynětí věci ze SJM, tak i zařazení věci vyňaté do společného jmění, projevit vůli v náležité formě.

Pro vyvolání právních následků smlouvou o zúžení, je nutné, aby nabyla účinnosti. Z tohoto důvodu může být předmanželskou smlouvou zúženo společné jmění nejdříve uzavřením manželství. Vzhledem k tomu, že společné jmění vzniká nejdříve uzavřením manželství, zužují snoubenci jeho rozsah o majetkové hodnoty, jenž by se jinak staly součástí SJM, ale vůbec se jimi nestanou. Z tohoto důvodu není třeba tyto hodnoty později vypořádávat, neboť do SJM vůbec nepatřily.⁸⁴ Toto platí za předpokladu, že snoubenci účinnost smlouvy neposunuli na dobu pozdější. Stejný případ nastává, pokud manželé ze společného jmění vyřadili majetkové hodnoty nabyté v budoucnu.⁸⁵

Dle Bláhy je nadbytečné ve smlouvě o zúžení, jež vylučuje ze společného jmění v budoucnu nabyté majetkové hodnoty, ujednávat, který z manželů nabude vyloučené majetkové hodnoty do svého výhradního jmění, a to proto, že jsou pravidla nabývání do vlastnictví upravena právním řádem ČR.⁸⁶ Dle téhož autora by pak smlouva mohla být v případě, že změnila pravidla nabývání do vlastnictví, jenž jsou stanovena zákonem, absolutně neplatná. Tuto tezi prezentoval autor za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku. Zastávám názor, že stejný následek by toto ujednání mohlo mít i dle občanského zákoníku č. 89/2012 Sb., neboť odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek (§ 588 OZ).

Ač majetek nabytý v budoucnu, jenž je ze SJM smluvně vyloučen není možné vypořádat, neboť nikdy nebyl jeho součástí, lze po zániku společného jmění vypořádat prostředky ze společného jmění, z nichž byl nabyt, jako investice vynaložené na výlučný majetek manžela.⁸⁷

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 3541/2009, ze dne 29. 2. 2012.

⁸⁴ ŠTANCLOVÁ, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 1, s. 9.

⁸⁵ *tamtéž*, s. 9.

⁸⁶ BLÁHA, R. K obsahu dohody o zúžení SJM do budoucna. *Ad Notam*. 2008, roč. 14, č. 1, s. 13 - 14.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2406/2004, ze dne 30. 5. 2006.

Při zúžení SJM o majetkové hodnoty, které se již jeho součástí staly, dochází k jejich vyloučení a tak je nutné tyto hodnoty vypořádat.⁸⁸ Pokud by k tomuto nedošlo, použila by se pro tyto majetkové hodnoty přiměřeně ustanovení o SJM, jak vyplývá z § 736 OZ. Vypořádání může být provedeno dohodou (§ 738 an. OZ), rozhodnutím soudu (§ 740 OZ) či nevyvratitelnou domněnkou (§ 741 OZ).

Dle autorů komentáře k občanskému zákoníku lze ovšem majetkové hodnoty vyřazené ze společného jmění vypořádat i v samotné smlouvě o zúžení, přičemž k jejich úplnému vypořádání postačuje určení, kterému z manželů budou výlučně patřit.⁸⁹ Skutečnost, že lze smlouvou o zúžení zároveň vypořádat vyňaté součásti SJM je obecně uznávána.

Rozdílné názory ovšem panují v tom, zda určením manžela, který součást SJM nabyt do výhradního vlastnictví je vypořádání skončeno. Balák na rozdíl od autorů komentáře k občanskému zákoníku míní, že pro to, aby mohlo být vypořádání majetku vyňatého ze společného jmění považováno za ukončené, nepostačuje ve smlouvě o zúžení pouze určení, který z manželů nabyt vyňatý majetek do svého výhradního jmění, ale je nutné i ujednat, zda ten, kdo tato aktiva získal, je povinen druhému manželu něco plnit či nebude plnit ničeho.⁹⁰

Zde bych se přiklonil k názoru autorů komentáře k občanskému zákoníku, protože kompenzace není nutnou součástí vypořádání, a proto by měl být projev vůle, který určuje, že zúžená aktiva patří do vlastnictví jednoho z manželů, chápán jako plné vypořádání.⁹¹

Pro úplnost zbývá dodat, že smlouva o zúžení rozsahu společného jmění, která byla uzavřena po podání insolvenčního návrhu dlužícím manželem, se stává prohlášením konkurzu neplatnou (§ 269 odst. 1 písm. a) InsZ). Pokud podá insolvenční návrh věřitel dlužícího manžela, nabude smlouva o zúžení prohlášením konkurzu neplatnosti v případě, kdy byla uzavřena poté, co

⁸⁸ ŠTANCLOVÁ, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 1, s. 9.

⁸⁹ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 228.

⁹⁰ BALÁK, F. K diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 6, s. 205.

⁹¹ ŠTANCLOVÁ, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 1, s. 9.

nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení (§ 269 odst. 1 písm. a) InsZ).

3.3.5.3 Režim oddělených jmění

Občanským zákoníkem, jenž nabyt účinnosti 1. 1. 2014, byla vyňata kategorie věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti ze společného jmění a tím je umožněno sjednat si režim oddělených jmění, důsledkem čehož dojde k vyloučení vzniku SJM či jeho zrušení.

Společné jmění vůbec nevznikne, pokud režim oddělených jmění ujednají snoubenci a to za předpokladu, že smlouva nabyt účinnosti uzavřením manželství. Ke zrušení SJM dojde, pokud smlouvu uzavřou buď manželé, nebo snoubenci, kteří posunuli její účinnost, neboť SJM, až na výjimky, vzniká uzavřením manželství. Účinnost smlouvy lze vázat na časovou doložku či odkládací podmínku.⁹² Je tedy možné smluvně sjednat například, že režim oddělených jmění započne rok po uzavření manželství či potom co jeden z manželů dovrší 30 let věku. Po tom co se smlouva stane účinnou, manželé nabývají majetek do svých výlučných jmění dle obecných zákonných pravidel pro nabývání do vlastnictví.

V rámci režimu oddělených jmění, nakládá každý z manželů se svým majetkem bez souhlasu druhého (§ 729 OZ). Platí, že při společném podnikání v tomto režimu si rozdělí příjmy rovným dílem, pokud si neujednali jinak. Dvořák soudí, že totéž by mělo platit i pro případ podílů na ztrátě.⁹³ S tímto názorem se plně ztotožňuji.

Pokud společné jmění vůbec nevzniklo, není co vypořádat. Pakliže bylo vytvořeno, je nutné ho i vypořádat (§ 736 OZ). Pro nevypořádané společné jmění by jinak dále přiměřeně platila ustanovení o společném jmění (§ 736 OZ). Vypořádat zrušené společné jmění lze dohodou (§ 738 OZ), rozhodnutím soudu (§ 740 OZ) či nevyvratitelnou domněnkou (§ 741 OZ). Dle mého názoru je možné provést vypořádání ve smlouvě o oddělených jměních, protože pokud SJM může být zúženo v takovém rozsahu, že jeho součástí zůstane bezcenná věc, není takto

⁹² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 225.

⁹³ DVORÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektrum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 258.

smluvený režim příliš rozdílný od režimu oddělených jmění a pokud je obecně přijímáno, že smlouva o zúžení ujednání o vypořádání obsahovat může, mělo by to samé platit i pro smlouvu o režimu oddělených jmění.

3.3.5.4 Režim vyhrazující vznik SJM ke dni zániku manželství

Tento režim není novinkou, neboť i za účinnosti předešlého občanského zákoníku bylo možné ho sjednat. Občanský zákoník č. 40/1964 Sb. výslovně normoval, že vznik SJM lze zcela nebo zčásti vyhradit ke dni zániku manželství (§ 143a odst. 1 SOZ). V současnosti není přímo stanoveno v § 717 OZ, zda lze vznik společného jmění vyhradit i zčásti, ale s ohledem na § 718 odst. 1 OZ je takové ujednání přípustné. Je třeba dodat, že ač bylo občanským zákoníkem č. 40/1964 Sb. zakotveno, že lze vyhradit vznik společného jmění zcela, nebylo to přesné, protože vždy muselo vzniknout minimálně v rozsahu obvyklého vybavení společné domácnosti,⁹⁴ což nyní vzhledem k vynětí této kategorie věcí ze SJM již neplatí.

Pro všechny typy smluveného režimu obecně platí, že smlouvu mohou uzavřít jak snoubenci, tak i manželé (§716 odst. 1 OZ). Je zřejmé, že i tento režim může být sjednán předmanželskou smlouvou, pak SJM uzavřením manželství zcela či zčásti nevznikne.⁹⁵ Společné jmění vzniká zpravidla uzavřením manželství a proto dle Fialy a Kindla nelze tento režim sjednat manželskou smlouvou, neboť není možné vznik SJM odložit, když už nastal.⁹⁶ Tento názor se zdá logický, nezohledňuje ovšem, že společné jmění může být během trvání manželství zrušeno smlouvou o oddělených jměních. Myslím si tedy, že nic nebrání tomu, aby bylo manželé během trvání manželství ujednáno, že SJM vznikne až při zániku manželství. Zánikem manželství pak vstoupí do SJM majetkové hodnoty, které jsou jeho součástí v zákonném režimu a zároveň v okamžiku zániku manželství patří do jmění některého z manželů.⁹⁷

⁹⁴ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 246.

⁹⁵ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 254.

⁹⁶ FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 246.

⁹⁷ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 183.

Pro tento režim se použijí ustanovení o režimu oddělených jmění obdobně (§ 717 odst. 1 OZ). Pokud je tedy režim vzniku SJM vyhrazen zcela ke dni zániku manželství, pak manželé za trvání manželství nabývají pouze do svých výlučných jmění, případně do jiného typu spoluvlastnictví, jestliže majetek získali společně.⁹⁸ V případě, že je vznik SJM ke dni zániku manželství vyhrazen pouze částečně, vznikne společné jmění již za trvání manželství a to v rozsahu ujednaném manžely či snoubenci.⁹⁹ Manželé či snoubenci tak mají možnost například si ujednat, že SJM bude za trvání manželství tvořeno pouze movitými věcmi, zatímco ostatní majetkové hodnoty, které by patřily do SJM v zákonném režimu budou nabývat do výhradních jmění a za součást SJM budou považovány až okamžikem zániku manželství. S výhradním jměním nakládá každý z manželů sám bez souhlasu druhého (§ 729 OZ).

3.4 Správa ve smluveném režimu

Snoubenci či manželé jsou oprávněni ujednat si pravidla správy společného jmění odchylně od správy v zákonném režimu (§ 722 odst. 1 OZ) o níž bylo pojednáno v podkapitole 3.2. Smlouva o správě SJM může být uzavřena jako manželská i předmanželská. Smluvními stranami tak mohou být stejně jako u smlouvy o manželském majetkovém režimu snoubenci či manželé. Jejich způsobilost k uzavření této smlouvy je upravena shodně, jako v případě smlouvy o manželském majetkovém režimu, a proto lze v tomto vycházet z podkapitoly 3.3.1.

3.4.1 Forma smlouvy

Správa ve smluveném režimu je upravena občanským zákoníkem samostatně, a proto zřejmě nelze užít bez dalšího ustanovení upravujících pravidla pro smluvený režim. Pokud je tedy ustanovením § 722 odst. 1 OZ normováno, že pro smluvenou správu se uplatní pouze § 719 a § 720 OZ, je třeba vycházet z toho, že tato ustanovení jsou jediná, která platí zároveň pro smlouvy

⁹⁸ DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře: komentář*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, s. 182.

⁹⁹ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektrum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 254.

o manželském majetkovém režimu i pro smlouvy o správě. Opačný závěr by odporoval logice, protože kdyby se měla úprava smluveného režimu obecně použít na správu ve smluveném režimu, nebylo by třeba výslovně zmiňovat ustanovení § 719 a § 720 OZ.

Lze tedy učinit závěr, že smlouva o správě SJM nemusí být sjednána ve formě veřejné listiny, neboť toto pravidlo je stanoveno v ustanovení § 716 odst. 2 OZ, kterého se pro smluvenou správu SJM neužije. A jelikož není zákonem dána žádná forma, je možné tuto smlouvu sjednat v jakékoli formě, jak lze vyvodit z § 559 OZ. Shodný názor převládá i v literatuře.¹⁰⁰

Rozdílný postoj zastává Seemanová a Pokorná, dle nichž je třeba i tuto smlouvu sepsat formou veřejné listiny.¹⁰¹ Bohužel v předmětném článku autorky blíže nerozebírají, z jakých důvodů dospěly k tomuto závěru. Ačkoliv se domnívám, že toto stanovisko není správné, je nutné mu přikládat jistý význam, neboť Seemanová působí jako notářka a Pokorná jako notářská kandidátka. Autorky tedy vykládají předmětná ustanovení i v praxi, a pokud svůj postoj k dané problematice nezmění, mohou se v praxi vyskytovat dva různé přístupy. Je však třeba konstatovat, že výkladem výše zmíněných notářek nebude způsobena neplatnost smlouvy, neboť tu je povoleno uzavřít v jakékoliv formě, pokud si strany neujednaly jinak, a tudíž i ve formě veřejné listiny.

Smluvní strany smlouvy modifikující správu SJM sice nejsou, co se týká formy v zásadě omezeny, ale pokud si předem určitou formu smluvili a zároveň si ujednali, že v případě uzavření smlouvy jinou formou, nejsou smlouvou o správě SJM vázány, pak je smlouva ujednaná v jiné formě absolutně neplatná.¹⁰²

Smlouvy o správě společného jmění manželů se nezaznamenávají do seznamu, jelikož nejsou vůbec zmíněny v § 35j NotŘ.

¹⁰⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 258 - 259 nebo ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 167 či HENDRYCHOVÁ, M. Rodinné právo se zřetelem k majetkovému právu manželskému. *Obchodní právo*. Prospektrum, spol.s.r.o. 2013, roč. 22, č. 2, s. 50.

¹⁰¹ SEEMANOVÁ, J. a POKORNÁ, M. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 4, s. 5.

¹⁰² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2098.

3.4.2 Účinnost smlouvy a její právní účinky vůči třetím osobám

Účinnost smlouvy o správě SJM

Pro předmanželské a manželské smlouvy o správě SJM platí ohledně nabytí účinnosti ve většině shodná pravidla jako pro smlouvy o manželském majetkovém režimu. Předmanželská smlouva také nabývá účinnosti nejdříve uzavřením manželství.

Manželské smlouvy o správě SJM mohou nabýt účinnosti nejdříve jejich podpisem a je možné sjednat účinnost na dobu pozdější.

Právní účinky smlouvy o správě SJM vůči třetím osobám

Pro předmanželské i manželské smlouvy o správě SJM se nepoužije § 720 odst. 1 věta druhá a taktéž § 720 odst. 2 OZ.¹⁰³ Smlouvy o správě SJM nelze ani evidovat v seznamu jak vyplývá z § 35j odst. 1 písm. a) NotŘ, a tudíž nemohou tímto způsobem vyvolávat právní účinky vůči třetím osobám. Pro to, aby měla smlouva, která se dotýká práv třetí osoby obsahem či účelem právní účinky vůči této osobě, je v případě, kdy právní poměr vůči ní vznikl před jejím uzavřením, nutný souhlas třetí osoby (719 odst. 2 OZ). Právně účinná je smlouva vůči třetí osobě, také v případě, kdy právní poměr vůči této osobě vznikl po jejím uzavření a ona je s takovou smlouvou seznámena.¹⁰⁴

3.4.3 Obsah smlouvy

Smlouva o správě SJM obsahuje ujednání, jimiž si manželé či snoubenci stanoví pravidla správy odlišná od těch, která platí u správy v zákonném režimu. Ustanovení § 722 odst. 1 OZ je výslovně opravňuje odchýlit se smluvně pouze od § 713 a § 714 OZ. Z čehož je třeba dovodit, že od § 715 OZ se odchýlit nemohou.

Ve smlouvě je nutno stanovit, který z manželů bude spravovat SJM či jeho součást a jakým způsobem (§ 722 odst. 2 OZ). Správa ve smluveném režimu může být vykonávána oběma manžely společně vždy, pouze jedním z manželů

¹⁰³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 259.

¹⁰⁴ tamtéž, s. 250.

vždy, každým z manželů samostatně vždy či kombinovaně, což znamená, že ve stanovených případech bude jmění spravovat jeden z manželů a v ostatních případech oba společně.¹⁰⁵ Smluvně si lze též sjednat, že určitá práva či povinnosti spjaté se společným jměním či jeho součástmi budou náležet pouze jednomu z manželů (§ 713 odst. 2 OZ).

Od správy SJM upravené obecně v § 713 odst. 1 OZ, je třeba odlišovat situace, kdy manžel společné jmění či jeho součást spravuje právním jednáním. Pokud je správa ve smluveném režimu vykonávána pouze jedním z manželů musí si spravující manžel vždy opatřit souhlas druhého manžela, pokud právním jednáním nakládá se společným jměním jako celkem, při nakládání s obydlím částečně svéprávného nezletilého dítěte, o něž manželé pečují nebo obydlím jednoho z manželů. Dále při nakládání s obydlím, v němž je rodinná domácnost manželů a které je součástí SJM, či při trvalém zatížení nemovité věci, která je součástí SJM (§ 723 odst. 2 OZ). Pokud by v těchto záležitostech manžel právně jednal bez souhlasu druhého manžela, mohl by se druhý z manželů dovolat neplatnosti tohoto jednání, jak vyplývá z § 714 odst. 2 OZ, který se dle § 723 odst. 3 OZ použije obdobně.

V ostatních případech může manžel, jenž spravuje společné jmění, právně jednat samostatně a to i v soudním či jiném řízení (§723 odst. 1 OZ), ale nic nebrání manželům vymezit si i další záležitosti, ve kterých bude vyžadován souhlas. Pokud by manžel souhlas neudělil, z důvodů vymezených v § 714 odst. 1 OZ, může druhý manžel navrhnout, aby souhlas byl nahrazen rozhodnutím soudu.¹⁰⁶

Manželé či snoubenci si mohou také ujednat, které záležitosti týkající se společného jmění lze považovat za běžné a které za ostatní. Nic nebrání ani tomu, aby si smluvili, že všechna právní jednání týkající se SJM budou považována za ostatní, čímž by ovšem byl velmi ztížen jejich právní styk s dalšími osobami, neboť by vždy museli právně jednat společně či jeden se souhlasem druhého, což by v praxi zřejmě bylo jen obtížně proveditelné. Dále může být předmanželskou či manželskou smlouvou o správě SJM sjednáno

¹⁰⁵ DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo*. Prospektum, spol.s.r.o., 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 256 - 257.

¹⁰⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 263.

odchylně od § 713 odst. 3 OZ, že například z určitých právních jednání týkajících se společného jmění bude zavázán či oprávněn pouze jeden z manželů, z jiných druhý manžel či že ze všech bude zavázán či oprávněn pouze jeden z manželů apod.

I pro tyto smlouvy ovšem platí limity, které musí být dodrženy při jejich sjednávání. Smlouva o správě SJM nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (§ 719 odst. 1 OZ). Také se smlouva nesmí svým obsahem či účelem dotknout práv třetí osoby (viz podkapitola 3.4.2).

3.5 Režim založený rozhodnutím soudu

Na návrh jednoho z manželů je soud oprávněn vydat rozhodnutí o zrušení společného jmění manželů či o zúžení jeho rozsahu (§ 724 odst. 1 OZ). Soud má tak pravomoc svým rozhodnutím měnit pravidla, jenž platí pro zákonný či smluvený režim společného jmění.

Soud je však při vydávání rozhodnutí o manželském majetkovém režimu vázán určitými limity, které jsou stanoveny zákonem. Dle § 727 odst. 1 OZ nesmí svým rozhodnutím vyloučit ani změnit obvyklé vybavení rodinné domácnosti. Obdobně jsou limitováni i snoubenci či manželé při sjednávání smluveného režimu. Rozdíl je třeba spatřovat v tom, že snoubencům či manželům je povoleno prostřednictvím smlouvy o manželském majetkovém režimu změnit či vyloučit ustanovení o obvyklém vybavení rodinné domácnosti, pokud jeden z nich opustil trvale domácnost a odmítá se vrátit (§ 718 odst. 3 OZ). Oproti tomu soudu tato možnost dána není, a proto nesmí svým rozhodnutím o manželském majetkovém režimu zasáhnout do ustanovení týkajících se obvyklého vybavení rodinné domácnosti nikdy.

Dále je v § 727 odst. 2 OZ zakotveno, že rozhodnutí soudu o změně SJM, obnovení SJM či zrušení SJM se nesmí svým obsahem či účelem dotknout práv třetí osoby. Výjimkou je případ, kdy by s takovým rozhodnutím třetí osoba souhlasila. Soudní rozhodnutí o změně, zrušení či obnovení SJM také nesmí svými důsledky vyloučit schopnost manžela zabezpečovat rodinu (§ 727 odst. 2 OZ).

Rozhodnutí soudu, jímž je založen manželský majetkový režim, je dle § 35j odst. 1 písm. b) NotŘ povinně zapisováno do Seznamu listin o manželském

majetkovém režimu (dále jen seznam). Zápisem do seznamu se rozhodnutí stává právně účinným vůči třetí osobě, jejíž právní vztah k manželu vznikl po jeho zápisu (§ 351 NotŘ). Potřeba souhlasu třetí osoby s rozhodnutím soudu o manželském majetkovém režimu tak platí pouze v případě, kdy právní vztah mezi manželem a třetí osobou vznikl před vydáním takového rozhodnutí.

3.5.1 Zúžení rozsahu SJM či zrušení SJM

Předpokladem pro vydání rozhodnutí soudu o zúžení rozsahu SJM či zrušení SJM je existence závažného důvodu (§ 724 odst. 1 OZ). Pokud soud, v řízení zahájeném na návrh jednoho z manželů shledá, že existuje závažný důvod, může a v některých případech dokonce musí rozhodnout o zúžení rozsahu SJM či zrušení SJM.

V občanském zákoníku jsou zakotveny celkem 4 závažné důvody. Nejedná se ovšem o taxativní výčet a soud tedy může shledat za závažný důvod i jinou skutečnost.¹⁰⁷

Závažným důvodem je vždy skutečnost, že manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu manželova výhradního jmění (§724 odst. 2 OZ). V tomto případě je předně nutné zjistit hodnotu manželova výhradního jmění.¹⁰⁸ Pokud manželovo výhradní jmění nepostačuje k zajištění pohledávky věřitele, vydá soud na návrh manžela rozhodnutí o zúžení či zrušení SJM.

Dalším závažným důvodem je vždy marnotratnost manžela (§ 724 odst. 2 OZ). Za marnotratného lze považovat manžela, který lehkovážně přistupuje k majetku, zbytečně utrácí, nechová se hospodárně či se zbavuje majetku bez vážného důvodu,¹⁰⁹ čímž vystavuje sebe nebo svou rodinu nebezpečí hmotné nouze.¹¹⁰

¹⁰⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 269 - 270.

¹⁰⁸ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 173.

¹⁰⁹ BEZOUŠKA, P. a PIECHOWICZOVÁ, L.: *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013, s. 118.

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 268.

Třetím případem, který je vždy považován za závažný důvod, je jednání manžela, kterým soustavně či opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika (§724 odst. 2 OZ).

Pokud je soudem v řízení zahájeném na návrh manžela zjištěno, že nastal některý z výše uvedených důvodů, musí vydat rozhodnutí o zúžení SJM či zrušení SJM, neboť tyto důvody jsou vždy považovány za závažné.¹¹¹

U posledního důvodu, který je zakotven v § 724 odst. 2 OZ, je soudu dán prostor, aby zvážil, zda se jedná o závažný důvod či nikoliv. Jedná se o situaci, kdy manžel začal podnikat či se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby (§ 724 odst. 2 OZ).

Jak již bylo výše konstatováno nelze považovat výčet důvodů v § 724 odst. 2 OZ za taxativní, a tudíž může soud za závažný důvod shledat i jiný důvod. Závažným důvodem, tak dle judikatury může být například skutečnost, že manželé dlouhodobě nevedou společnou domácnost, probíhá řízení o rozvod jejich manželství a nejsou schopni domluvit se na podstatných záležitostech hospodaření se společnými věcmi.¹¹²

Je na vůli manžela, zda ve svém návrhu bude požadovat zúžení či zrušení společného jmění. Pokud manžel navrhuje zúžení rozsahu SJM a byla prokázána existence skutečnosti, která je za závažný důvod považována vždy, musí soud sice vydat rozhodnutí o zúžení SJM, ale může se od návrhu odchýlit a zúžit společné jmění i v rozsahu menším než navrhovaném.¹¹³ Soud tedy při shledání vždy závažného důvodu musí návrhu vyhovět, je mu ovšem umožněno korigovat nepřiměřeně navržený rozsah zúžení společného jmění. Soud může rozsah SJM zúžit v rozsahu menším než navrhovaném i pokud manžel navrhuje zúžení společného jmění z jiného než vždy závažného důvodu. Soud ovšem svým rozhodnutím nesmí SJM zrušit, pokud bylo požadováno pouze jeho zúžení či zúžit SJM ve větším rozsahu, než bylo navrhováno manželem.¹¹⁴

Pokud soud na návrh manžela vydá rozhodnutí o zrušení SJM, tak manželé nabývají aktiva či pasiva do svých výlučných jmění. Majetkové hodnoty, které

¹¹¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 172.

¹¹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2211/2004, ze dne 19. 9. 2005.

¹¹³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 266.

¹¹⁴ tamtéž, s. 266.

byly součástí SJM, právní mocí rozhodnutí do této majetkové množiny nepatří, neboť ani SJM již neexistuje. Aktiva a pasiva zrušeného společného jmění je třeba vypořádat dohodou (§ 738 OZ), rozhodnutím soudu (§ 740 OZ) či zákonnou domněnkou (§ 741 OZ). Pokud by vypořádány nebyly, platil by pro ně nadále režim společného jmění přiměřeně (§ 736 OZ). Totéž platí i pro majetkové hodnoty, které patřily do společného jmění a byly vyňaty ze SJM rozhodnutím soudu o zúžení.¹¹⁵

Majetek, jenž by se stal součástí SJM v budoucnu, který je rozhodnutím soudu o zúžení ze společného jmění vyloučen, není nutné vypořádávat, neboť součástí společného jmění nikdy nebyl.

Dle § 725 OZ je možné režim zúžení rozsahu SJM či zrušení SJM založený rozhodnutím soudu změnit a to jak rozhodnutím soudu, tak i smlouvou. Nic tedy nebrání tomu, aby soudem zúžený rozsah SJM byl zúžen soudním rozhodnutím i opakovaně či SJM zrušeno. Vždy ovšem bude třeba prokázat existenci závažného důvodu, který pokud je shodný s důvodem v předchozím řízení, plyne z jiného skutkového stavu.¹¹⁶ Smlouvou si mohou manželé sjednat kterýkoliv z režimů jmenovaných v podkapitole 3.3.5. Ač to není zákonem zakázáno, bylo by nelogické sjednávat si režim oddělených jmění, jestliže bylo SJM zrušeno rozhodnutím soudu, neboť se jedná de facto o shodný režim.

3.5.2 Rozšíření rozsahu SJM či obnovení SJM

Z ustanovení § 726 odst. 1 OZ vyplývá, že je soudu dána pravomoc vydat rozhodnutí o rozšíření rozsahu SJM zúženého na základě rozhodnutí soudu či rozhodnutí o obnovení SJM zrušeného rozhodnutím soudu. Takto může soud rozhodnout na návrh kteréhokoliv manžela, zejména pokud pominuly důvody pro zúžení či zrušení společného jmění. Z tohoto lze dovodit, že závažný důvod nemusí vždy zaniknout k tomu, aby mohlo být rozhodnuto o rozšíření či obnovení SJM, ale může postačovat pouhé „polepšení“ manžela. To může spočívat například v tom, že se snížila jeho závislost na drogách a začal být

¹¹⁵ ŠTANCLOVÁ, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 1, s. 9.

¹¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 463/99, ze dne 31. 1. 2001.

výdělečně činný.¹¹⁷ Pro obnovení společného jmění zaniklého na základě zákona je navíc nutné prokázat, že je jeho obnova v zájmu obou manželů (§ 726 odst. 2 OZ).

Z § 717 odst. 2 OZ lze vyvodit závěr, že soudním rozhodnutím může být také rozšířeno či obnoveno společné jmění, jež bylo předtím zrušeno nebo zúženo smluvně. I v tomto případě by měl soud zkoumat, zda pominuly důvody, které snoubence či manžele vedly k uzavření smlouvy.¹¹⁸

Soud je na návrh manžela oprávněn svým rozhodnutím rozsah SJM rozšířit až na úroveň rozsahu SJM v zákonném režimu (§ 726 odst. 1 OZ). Je ovšem třeba vycházet z toho, že společné jmění může být rozšířeno i v rozsahu menším, pokud je to navrženo manželem, přičemž takové rozhodnutí by měl soud vydat v případě, kdy je třeba zjistit, zda manžel skutečně změnil své chování a již nebude ohrožovat SJM.¹¹⁹ Společné jmění může být tedy na základě rozhodnutí soudu rozšířeno nejprve v menším „zkušebním“ rozsahu. Nic nebrání tomu později soudu navrhnout vydání rozhodnutí o rozšíření SJM do plného zákonného rozsahu.

Občanským zákoníkem není stanoveno, v jakém rozsahu je soud oprávněn svým rozhodnutím obnovit zrušené či ze zákona zaniklé společné jmění.¹²⁰ V literatuře lze nalézt názor, že společné jmění nemusí být obnoveno v plném zákonném rozsahu, ale může být obnoveno i v rozsahu menším.¹²¹

S touto myšlenkou nesouhlasím, naopak se ztotožňuji s tezí autorů komentáře k občanskému zákoníku, že rozhodnutím soudu o obnovení SJM vzniká nové společné jmění, neboť předchozí společné jmění nebylo pouze dočasně suspendováno, ale bylo zrušeno či zaniklo, a protože nové společné jmění nemůže být od počátku zatíženo modifikací, mělo by být obnoveno v zákonném rozsahu.¹²²

¹¹⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 274.

¹¹⁸ tamtéž, s. 275.

¹¹⁹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 176.

¹²⁰ Společné jmění zaniká ze zákona prohlášením konkurzu (§ 268 odst. 1 InsZ) či pokud je manželů nebo oběma manželům uložen trest propadnutí majetku (§ 66 odst. 4 TrZ).

¹²¹ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 176.

¹²² HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 277.

Do obnoveného společného jmění budou patřit aktiva či pasiva nabytá po právní moci rozhodnutí o obnovení SJM, majetkové hodnoty nabyté dříve se součástí SJM nestanou.¹²³ Nic ovšem nebrání manželům smluvně rozšířit rozsah společného jmění i o hodnoty nabyté dříve.

3.6 Správa v režimu založeném rozhodnutím soudu

Soud má dle § 728 OZ pravomoc vydat rozhodnutí, kterým určí, jakým způsobem bude společné jmění spravováno. Taktéž je třeba, aby manžel podal návrh na vydání tohoto rozhodnutí. Soud svým rozhodnutím může modifikovat správu existujícího společného jmění, jehož rozsah vychází z režimu zákonného, smluveného i založeného rozhodnutím soudu.¹²⁴ Výslovně je ovšem zakázáno měnit správu ve smluveném režimu (§ 728 OZ). Pokud si tedy manželé sjednali pravidla správy SJM smluvně, nelze je měnit soudním rozhodnutím, a proto je modifikace správy soudním rozhodnutím možná v případě, kdy manželé spravují SJM v zákonném režimu.

Jak již bylo konstatováno je nezbytnou podmínkou pro rozhodnutí soudu o správě SJM návrh manžela. Ten může podat manžel, který požaduje ochranu SJM z důvodu, že druhý manžel jednal při správě SJM ve zřejmém rozporu se zájmem manžela, rodiny nebo rodinné domácnosti (§ 728 OZ). Návrh není oprávněn podat manžel, který se tohoto jednání dopustil, jak vyplývá z § 728 OZ.

V návrhu musí být uveden způsob, jakým má být podle názoru navrhovatele správa SJM vykonávána. Tím je soud při svém rozhodování vázán.¹²⁵ Občanský zákoník přímo nestanoví, jaký způsob správy může manžel navrhopvat. V důvodové zprávě k občanskému zákoníku je uvedeno, že pravidla správy mohou být stanovena obdobně jako v případě správy ve smluveném režimu¹²⁶ (viz podkapitola 3.4.3). Soud tedy může na návrh manžela například vydat rozhodnutí stanovující, že všechno společné jmění spravuje jeden manžel či že některé součásti SJM jeden z manželů a jiné součásti SJM druhý nebo svým

¹²³ Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 86/71, ze dne 3. 2. 1972.

¹²⁴ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. [online]. s.180. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹²⁵ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 180.

¹²⁶ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. [online]. s.180. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

rozhodnutím určit, které záležitosti jsou považovány za běžné a které za ostatní. Pokud soud rozhodne, že jeden z manželů spravuje celé společné jmění bez výjimky, nepotřebuje pak spravující manžel souhlas druhého manžela ani pro právní jednání dle § 723 odst. 2 písm. a) a b) OZ.¹²⁷

Za účinnosti občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. nebylo možné modifikovat správu společného jmění soudním rozhodnutím. Zavedením této možnosti je soudu umožněno regulovat chování manžela v případech, kdy není SJM jeho jednáním ohroženo takovým způsobem, že je třeba vydat rozhodnutí o zúžení SJM či zrušení SJM.¹²⁸ Vždy je ovšem nutné, aby manžel navrhl vydání rozhodnutí soudu upravujícího pravidla správy. Pokud tedy původně navrhoval vydání rozhodnutí o změně či zrušení SJM musí tento návrh změnit. Nic nebrání ani tomu, aby soud svým rozhodnutím zavedl režim založený rozhodnutím soudu a zároveň modifikoval správu společného jmění.

3.7 Ochrana třetích osob

Třetí osobou se rozumí každý, kdo není manželem, přičemž typicky se jedná o věřitele.¹²⁹ Třetí osobou tak mohou být například i děti manželů. Ochrana třetích osob je pak upravena v § 731 až 734 OZ. Tato ustanovení se týkají především ochrany věřitele. Další pravidla, která slouží k ochraně třetích osob, jsou zakotvena i v jiných ustanoveních o kterých bylo pojednáno v předcházejících částech této práce. Jedná se například o § 719 odst. 2 OZ a § 727 odst. 2 OZ.

Pro určení rozsahu v jakém může být věřitel ze SJM uspokojen je důležité, zda je dluh součástí výlučného majetku manžela nebo společného jmění. Pokud je dluh součástí SJM, tak platí, že věřitele lze v rámci výkonu rozhodnutí či exekuce uspokojit jak z aktiv společného jmění, tak i z výlučných majetků obou

¹²⁷ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 281.

¹²⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. [online]. s.180. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

¹²⁹ tamtéž, s.181.

manželů.¹³⁰ V tomto případě tak není věřitel limitován a je mu dovoleno uspokojit se ze společného jmění prakticky bez omezení.

Jiná situace nastane, když dluh není součástí společného jmění, ale výlučným dluhem jednoho manžela. Pak je jistě možné uspokojit věřitele z výlučného majetku toho manžela, který je dlužníkem. Mimoto může být věřitel v rámci výkonu rozhodnutí či exekuce uspokojen i z majetku ve společném jmění a to za předpokladu, že dluh vznikl za trvání SJM (§ 731 OZ). Do majetku v SJM tedy může být zasaženo, i když nedlužící manžel vůbec nemusí o dluhu druhého manžela vědět. Tato skutečnost se pro nedlužícího manžela jeví jako nespravedlivá. Nespravedlnost může být ještě prohloubena, pokud většina aktiv v SJM byla nabyta díky úsilí manžela, který nedluží.

Manželu-nedlužníku je ovšem zakotvena v § 732 OZ ochrana v podobě možného udělení nesouhlasu s výlučným dluhem druhého manžela. Ten musí být učiněn vůči věřiteli a to bez zbytečného odkladu poté, co se nedlužící manžel o dluhu dozvěděl. Pokud manžel-nedlužník projeví nesouhlas s dluhem, je možné postihnout SJM pouze do výše podílu, který by dlužícímu manželovi připadl při vypořádání SJM dle § 742 OZ. Totéž platí, i v případě výlučného dluhu manžela vzniklého z jeho protiprávního jednání či výlučného dluhu vzniklého před uzavřením manželství nebo v případě povinnosti manžela platit výživné (§ 732 OZ). V těchto případech nemusí manžel-nedlužník projevit vůči udělením nesouhlasu, neboť tato ochrana je nedlužícímu manželovi poskytnuta ze zákona bez dalšího.

Pokud byl manžely či snoubenci zaveden smluvený režim či režim založený rozhodnutím soudu je situace poněkud složitější. V první řadě je třeba pamatovat na to, že smlouva či rozhodnutí soudu nejsou vůči třetím osobám účinné vždy, ale pouze za splnění určitých předpokladů (viz podkapitola 3.3.3 a 3.5.). V rámci výkonu rozhodnutí či exekuce by mělo dojít k zohlednění případné modifikace společného jmění za podmínky, že je vůči věřiteli právně účinná. Tento závěr je zdánlivě v rozporu s ustanoveními § 42 odst. 1 EŘ a 262a odst. 1 OSŘ dle kterých se za majetek patřící do SJM pro účely exekuce či nařízení výkonu rozhodnutí považuje také majetek, který netvoří součást

¹³⁰ Melzer, F., TÉGL, P. a ŠÍNOVÁ, R., Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, roč. 2014, č. 19, s. 651.

společného jmění manželů jen proto, že bylo rozhodnutím soudu zrušeno společné jmění manželů nebo zúžen jeho stávající rozsah nebo že byl smlouvou zúžen rozsah společného jmění manželů, že byl ujednáán režim oddělených jmění nebo že byl smlouvou vyhrazen vznik společného jmění ke dni zániku manželství.

Jak vyplývá se stanoviska KANClu je ovšem třeba rozlišovat mezi fází nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu a fází po nařízení výkonu rozhodnutí či doručení exekučního příkazu, přičemž platí, že při samotném nařízení výkonu rozhodnutí či vydání exekučního příkazu nelze zjišťovat rozsah SJM, protože v této fázi je řízení striktně formální.¹³¹ Nedlužící manžel je po nařízení výkonu rozhodnutí či doručení exekučního příkazu oprávněn podat vylučovací žalobu či v případě exekuce i návrh na vyškrtnutí věci ze soupisu, čímž jsou chráněny jeho zájmy.¹³² Další ochranu nedlužníka lze spatřovat i v § 42 odst. 2 EŘ, dle kterého je exekutor povinen přihlédnout k tomu, co v řízení vyšlo najevo, z čehož plyne, že pokud exekutor zjistí, že byl manžely zaveden smluvený režim či režim založený rozhodnutím soudu a tento režim je právně účinný vůči oprávněnému je třeba tuto skutečnost zohlednit i při postihu SJM. Modifikace SJM jenž je vůči věřiteli právně účinná není tedy „prolomena“ § 42 odst. 1 EŘ ani § 262a odst. 1 OSŘ.

Ochrana věřitele je zakotvena také v § 733 OZ. Toto ustanovení se vztahuje na případy, kdy pohledávka věřitele vznikla před uzavřením smlouvy modifikující zákonný režim SJM či vydáním soudního rozhodnutí o modifikaci zákonného režimu SJM a tato modifikace se nedotýkala svým obsahem nebo účelem práv věřitele, a proto nebyl souhlas věřitele potřebný k tomu, aby vůči němu byla modifikace právně účinná.¹³³ Za této situace je věřitel oprávněn uspokojit se ze všeho, co by bylo součástí společného jmění, pokud by k modifikaci nedošlo a to za předpokladu, že modifikace byla provedena v době kratší nežli 6 měsíců od vzniku pohledávky.

Ochrana věřitele je tak tímto ustanovením prohloubena, což je jistě žádoucí. Lze si totiž představit situaci, kdy uzavřením smlouvy o zúžení

¹³¹ Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů. [online]. [cit. 2015-02-20]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Vyjadreni_1.pdf

¹³² tamtéž

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 296.

SJM, kterou je většina majetku vyvedena do výlučného jmění nedlužícího manžela, majetek v SJM v době uzavření smlouvy postačuje k uhrazení pohledávky věřitele. Smlouva je tak vůči věřiteli účinná bez jeho souhlasu, neboť v době jejího uzavření se nedotýkala svým obsahem ani účelem jeho práv. Věřitel však může být přesto později poškozen, protože v době splatnosti pohledávky již majetek, který zůstal v SJM, k její úhradě nepostačuje z důvodu, že se zmenšil a dlužník výlučným majetkem nedisponuje. Díky § 733 OZ může být věřitel uspokojen i z aktiv, která byla vyloučena ze společného jmění smlouvou o zúžení a stala se součástí výhradního jmění nedlužícího manžela. Předpokladem však je, že smlouva o zúžení rozsahu SJM vyloučila zákonný režim SJM v době kratší než 6 měsíců od vzniku pohledávky, jak již bylo zmíněno.

Ochrana třetích osob, především věřitele, je dále upravena v § 734 OZ. Dle tohoto ustanovení platí, že pokud byl smlouvou manželů či rozhodnutím soudu modifikován zákonný režim SJM, čímž došlo k dotčení práva třetí osoby, zejména věřitele, ve smyslu § 719 odst. 2 OZ nebo § 727 odst. 2 OZ, má tato osoba právo uplatnit svou pohledávku při vypořádání toho, co bylo součástí SJM stejným způsobem jako by k modifikaci nedošlo. Tato ochrana je poskytnuta třetím osobám hlavně v případě, kdy jejich pohledávka vznikla před modifikací SJM a jejich právo bylo touto modifikací dotčeno bez toho, že by udělily souhlas s modifikací. Pak lze výše zmíněné ustanovení chápat jako sankci za takovou změnu zákonného režimu.¹³⁴ Ustanovení § 734 OZ je ovšem použitelné i za situace, kdy třetí osoba souhlasila s modifikací zákonného režimu.¹³⁵

Je nejasné jakým způsobem, má věřitel své právo u vypořádání uplatnit, neboť například při smluvním zúžení rozsahu společného jmění může být vypořádání součástí samotné smlouvy o zúžení a pak věřitel své právo nemůže prosadit. Ztotožňuji se tak se závěrem autorů komentáře k občanskému zákoníku, že § 734 OZ je použitelný pouze v případě, kdy dojde k soudnímu vypořádání části, o níž bylo SJM zúženo či vypořádání zrušeného SJM a to za předpokladu, že manželé věřiteli dobrovolně oznámí možnost uplatnění jeho

¹³⁴ ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol.: *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, s. 186.

¹³⁵ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 298.

práva v tomto řízení, neboť ze zákona nemají povinnost ho informovat.¹³⁶ Pokud manželé věřiteli jeho právo zamlčí či vypořádání provedou jiným způsobem, čímž dojde k dotčení jeho práva, má věřitel stejně jako každá třetí osoba právo domáhat se, aby soud určil, že je vypořádání vůči němu neúčinné, jak vyplývá z § 737 OZ.

¹³⁶ HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 298.

4 Komparace se zahraniční úpravou

4.1 Francouzská právní úprava

Ve Francii je manželské majetkové právo upraveno v Code civil¹³⁷, který byl přijat již v roce 1804. Tento kodex i přes četné novelizace doposud zůstává základem občanského práva ve Francii.¹³⁸ Shodně jako v České republice, je tedy i ve Francii, manželské majetkové právo upraveno občanským zákoníkem.

4.1.1 Modifikace manželského majetkového režimu

Francouzský občanský zákoník, umožňuje manželům, aby si zvolili svůj manželský majetkový režim prostřednictvím smlouvy, sepsané u notáře, před svatbou nebo během manželství. V ustanovení čl. 1387 Cciv je stanoveno, že v případě, kdy smlouva uzavřena nebyla, platí mezi manžely zákonný majetkový režim.

Změna manželského majetkového režimu v průběhu manželství je definována v čl. 1397 Cciv. V tomto článku se uvádí, že je možné změnit nebo upravit manželský majetkový režim nejdříve po uplynutí nejméně dvou let před každou změnou. Je zde kladena podmínka na respektování zájmu rodiny a neexistence podvodu na třetích osobách.¹³⁹ Pokud pár nemá děti, je tato změna manželské smlouvy snazší, po novele platící od 1. ledna 2007, už není zapotřebí pro páry, které jsou bezdětné nebo mají děti již zletilé, schválení soudem.¹⁴⁰ Manželé změní smlouvu před notářem a ten zveřejní oznámení o nové smlouvě v novinách. Tento postup je těžší v přítomnosti nezletilých dětí, jelikož nová smlouva musí být schválena soudem. Manželé jsou tedy předvoláni před soud, kde soudce zkoumá příslušné zájmy dětí a věřitelů. Rozsudek je závazný a opět se oznámení zveřejňuje.

Nový manželský majetkový režim nebo jeho úpravy vstoupí mezi manžely v platnost dnem vydání nové smlouvy (v případě bezdětného páru) nebo dnem

¹³⁷ celým názvem Code civil des Français / Občanský zákoník Francouzů

¹³⁸ Kolektiv autorů. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích 2 c/f*. 1. vyd. Praha: DIDEROT, 1999, s. 63.

¹³⁹ Les régimes matrimoniaux [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.documentissime.fr/dossiers-droit-pratique/dossier-304-les-regimes-matrimoniaux/le-changement-de-regime-matrimonial-en-cours-de-mariage.html>

¹⁴⁰ Matrimonial regime: changing is facilitated! [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://www.notaires.fr/en/matrimonial-regime-changing-facilitated>

schválení soudem (v případě páru s nezletilými dětmi). Avšak změny nejsou účinné vůči třetím osobám po dobu tří měsíců od zveřejnění. Ode dne, kdy se objeví oznámení o změně, zletilé děti a věřitelé, kteří se cítí být poškozeni, mohou vznést námitky. V případě podání námitek, podléhá tato smlouva schválení soudu. Po uplynutí doby, aniž by někdo vznesl námitky, je změna zapsána do oddacího listu a je plně účinná.¹⁴¹

Manželé si mohou smluvit následující režimy: společenství movitých věcí a přírůstků, univerzální společenství, oddělený majetek, oddělený majetek s účastí na přírůstcích. Při zvolení jakéhokoliv z majetkových režimů, které jsou zakotveny v čl. 1387 – 1582 Cciv, tzn. i zákonného, musí manželé dodržovat základní režim.

Základním režimem ve francouzské právní úpravě je tzv. „*le statut impératif de base*“¹⁴², který je upraven v čl. 214 – 226 Cciv. Jedná se o soubor základních práv a povinností, které se vztahují na všechny manželské páry, ode dne svatby až do zániku manželství. Jsou zde uvedena pravidla, která se týkají základních vztahů mezi všemi manžely.¹⁴³

4.1.1.1 Zákonný režim

„*Régime de la communauté réduite aux acquêts*“ č. 1400 an. Cciv

Pokud manželé neuzavřou předmanželskou smlouvu, jejich majetkové vztahy automaticky podléhají tomuto režimu. Je to tzv. výchozí režim. Tento režim umožňuje rozdělit jmění manželů mezi soukromé vlastnictví a společné jmění.

Dle čl. 1404 a čl. 1405 Cciv mezi soukromý (osobní) majetek každého z manželů patří: majetek, který vlastnil před svatbou, majetek získaný darem či prostřednictvím dědictví, osobní majetek dle své povahy jako např. oděvy či pracovní prostředky nezbytné pro výkon povolání a další. V osobním majetku každého manžela zůstávají vlastně všechny věci osobního charakteru a všechna

¹⁴¹ Changement de contrat de mariage [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://contrat-de-mariage.comprendrechoisir.com/comprendre/changement-contrat-de-mariage>

¹⁴² Nebo také „régime matrimonial primaire“, „statut matrimonial fondamental impératif“ či „régime primaire impératif“ ALBARIAN, A. Les régimes matrimoniaux en droit en droit français. In: *Les régimes matrimoniaux en droit comparé et en droit international privé: actes du colloque de Lausanne du 30 septembre 2005*. Ženeva: Librairie Droz, 2006, s.119.

¹⁴³ tamtéž, s. 119.

práva týkající se dané osoby. Do soukromého majetku manžela tedy patří i žalovatelné nároky na náhradu za tělesné či morální újmy a důchody.¹⁴⁴

Společný majetek se skládá z přírůstků, které manželé nabyly společně za trvání manželství (z příjmů, z úspor, z plodů jejich vlastního majetku.) A to i v případě, že majetek byl financován jen jedním z manželů. Jak vyplývá z ustanovení čl. 1402 Cciv majetek, movitý či nemovitý, je považován za společný, není-li prokázáno, že se jedná o výhradní majetek jednoho z manželů.

V průběhu manželství nakládají manželé se svým majetkem každý zvlášť. V zásadě mají právo spravovat a disponovat také společným majetkem, až na některé výjimky, kdy je zapotřebí souhlasu obou manželů.¹⁴⁵ V dikci ustanovení čl. 1429 Cciv může jeden z manželů navrhnout soudu, aby ho pověřil výkonem práv druhého manžela, jestliže tento druhý manžel není způsobilý projevit svou vůli. Poté toto rozhodnutí soudu slouží jako souhlas druhého manžela, v případech, kdy je vyžadován souhlas obou.

Pokud jeden z manželů překročí rozsah oprávnění ke správě společného majetku, jež mu ukládá Code civil, druhý z manželů může tento úkon namítnout pro jeho neplatnost a to do dvou let ode dne, kdy se o tomto úkonu dozvěděl, nejdéle však do dvou let po skončení manželského společenství.¹⁴⁶

Společnými pasivy jsou dluhy, které vznikly v průběhu manželství zejména v zájmu společné domácnosti a společné výchovy dětí v souladu s čl. 220 Cciv a společné dluhy, které vyplývají ze společenství (čl. 1409 Cciv). Dluhy, které však vznikly před manželstvím či dluhy související s darováním, děděním či závazky bez souhlasu druhého manžela zavazují jen dotyčného prvního manžela.

V případě zániku manželství, každý z manželů dostane polovinu společného majetku.

¹⁴⁴ Mariage sans contrat : régime de la communauté réduite aux acquêts [online]. 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F835.xhtml>

¹⁴⁵ Les régimes matrimoniaux [online]. 2011 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.documentissime.fr/dossiers-droit-pratique/dossier-304-les-regimes-matrimoniaux/le-regime-legal-de-la-communauté-reduite-aux-acquêts-le-mariage-sans-contrat.html>

¹⁴⁶ ALBARIAN, A. Les régimes matrimoniaux en droit en droit français. In: *Les régimes matrimoniaux en droit comparé et en droit international privé: actes du colloque de Lausanne du 30 septembre 2005*. Ženeva: Librairie Droz, 2006, s.123-124.

4.1.1.2 Společenství movitých věcí a přírůstků

„Le régime de la communauté de meubles et acquêts“ čl. 1498 an. Cciv

Tento majetkový režim byl až do 1. 2. 1966 zákonným režimem. Tudiž se společenství movitých věcí a přírůstků vztahuje na páry, které uzavřely manželství před 1. 2. 1966 aniž by uzavřely manželskou smlouvu. Po tomto datu se vztahuje i na páry, které si tento režim zvolily.¹⁴⁷

Podle čl. 1498 Cciv společný majetek tvoří veškeré věci movité (např. hotovost, cenné papíry a další), které manželé mají v jejich svatební den, a také, které získají v průběhu manželství (děděním či bezúplatným převodem, pokud zůstavitel nebo dárce nestanovil jinak.) Výjimkou z movitostí jsou věci osobní, dle své povahy (viz výše v textu). Dluhy, které vznikly v souladu s čl. 220 Cciv jsou společné.

Soukromým majetkem každého z manželů jsou všechny nemovité věci, které vlastnili před uzavřením sňatku nebo získali již zmiňovaným dědictvím či darem. Soukromými dluhy jsou všechny dluhy vzniklé před uzavřením sňatku.

Při rozvodu se společný majetek dělí rovným dílem.

4.1.1.3 Univerzální společenství

„Le régime de la communauté universelle“ čl. 1526 Cciv

V rámci tohoto manželského režimu se veškerý majetek manželů (movitý či nemovitý) spojí v jeden, včetně toho majetku, který získali manželé před svatbou. S výjimkou některých věcí, které jsou vyloučeny ze své podstaty. Tam patří věci osobní, dle své povahy (viz výše v textu). Doložka u manželské smlouvy může rovněž stanovit, že majetek získaný darem či děděním v průběhu manželství zůstává v osobním vlastnictví osoby, která jej obdržela.¹⁴⁸ Do tohoto společenství patří i dluhy, jak současné tak i budoucí.

Při správě nemovitých věcí jedním z manželů, je vždy nutný souhlas druhého manžela.

¹⁴⁷ ALBARIAN, A. Les régimes matrimoniaux en droit en droit français. In: *Les régimes matrimoniaux en droit comparé et en droit international privé: actes du colloque de Lausanne du 30 septembre 2005*. Ženeva: Librairie Droz, 2006, s. 126.

¹⁴⁸ Les régimes matrimoniaux [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.documentissime.fr/dossiers-droit-pratique/dossier-304-les-regimes-matrimoniaux/le-contrat-de-mariage/le-regime-de-la-communaute-universelle.html>

Při rozvodu platí, že majetek se dělí rovným dílem, pokud není v manželské smlouvě uvedeno jinak. Při smrti jednoho z manželů připadne celý majetek druhému manželu, bez ohledu na to, zda mají děti, pakliže mají v manželské smlouvě doložku ve prospěch pozůstalého manžela.

4.1.1.4 Oddělený majetek

„Le régime de la séparation de biens“ čl. 1536 an. Cciv

Jak samotný název napovídá, jedná se o majetkový režim, ve kterém veškerý majetek nabytý před a během manželství je rozdělený podle vlastnictví dané osoby tzn., že každý z manželů si ponechává plnou svobodu rozhodování o jeho vlastním majetku.¹⁴⁹

Každý z manželů je plně odpovědný za své dluhy, pokud však toto zadlužení bylo způsobeno náklady na společnou domácnost či výchovu dětí, jsou manželé společně a nerozdílně odpovědní. (čl. 220 Cciv)

Pokud pár společně vlastní nemovitou či movitou věc, platí, že každý je spoluvlastníkem na základě svého příspěvku, který do nemovitosti vložil.

V případě rozvodu se majetek nabytý společně během manželství rozdělí rovným dílem.

4.1.1.5 Oddělený majetek s účastí na přírůstcích

„Le régime de la participation aux acquêts“ čl. 1569 an. Cciv

K zavedení tohoto režimu je také zapotřebí sepsání smlouvy před notářem. Tento režim je poněkud hybridní, jelikož za trvání manželství se chová stejně jako režim oddělených majetků.¹⁵⁰ Tudíž platí výše zmíněné, že veškerý majetek nabytý před a během manželství, zůstává v osobním vlastnictví manžela, který jej získal. Také platí, že každý z manželů zůstává odpovědný za své dluhy. A dále, že pokud chtějí páry koupit společně nemovitou či movitou věc, majetek patří oběma manželům v poměru k jejich příspěvkům.

¹⁴⁹ Colomer, A. The Modern French Law. In: *Comparative Law of Matrimonial Property: A Symposium at the International Faculty of Comparative Law at Luxemburg on the Law of Belgium, England, France, Germany, Italy and the Netherlands*. Leiden: Sijthoff, 1972. s. 109.

¹⁵⁰ ALBARIAN, A. Les régimes matrimoniaux en droit en droit français. In: *Les régimes matrimoniaux en droit comparé et en droit international privé: actes du colloque de Lausanne du 30 septembre 2005*. Ženeva: Librairie Droz, 2006, s. 125.

V okamžiku, kdy dochází ke zrušení tohoto režimu (rozvod, změna manželské smlouvy, úmrtí) má každý z manželů právo na polovinu hodnoty čistého nabytého majetku (přírůstku) toho druhého, to znamená, rozdíl mezi tím, co má na konci manželství, a co měl na začátku. Každý z manželů musí takto svůj majetek ocenit.¹⁵¹

Zde si dovolím pro objasnění uvést příklad. V případě že manželův původní majetek činil 10.000 eur a jeho konečný majetek byl oceněn na 20.000 eur, je přírůstek na jeho majetku 10.000 eur. Manželka měla majetek původně ve výši 5.000 eur, který rozmnožila, takže konečný majetek byl vyčíslen na 8.000 eur. Přírůstek na manželčině majetku je tedy 3.000 eur. Vzhledem k tomu, že manželův zisk byl vyšší, odečte se od přebytku manžela zisk manželky a výsledná částka se pak vydělí dvěma. Manželka tak obdrží od manžela v rámci vypořádání 3.500 eur.

¹⁵¹ Participation aux acquêts [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://contrat-de-mariage.comprendrechoisir.com/comprendre/participation-aux-acquets>

5 Úvahy de lege ferenda

V nedávné době byly prezentovány významnými právními autoritami, a to Hanou Marvanovou, bývalou náměstkyní ministryně spravedlnosti a Romanem Fialou, místopředsedou Nejvyššího soudu ČR, dva návrhy na změnu právní úpravy SJM. V této kapitole se zaměřím právě na tyto náměty.

K návrhu na změnu § 732 OZ

Dle Marvanové je postižení SJM pro dluhy jednoho z manželů vzniklé před uzavřením manželství nesmírně tvrdé „protože manželé nemají profit z toho, co získali před manželstvím, ale mají přitom mít ztrátu z dřívějších pohledávek“¹⁵², a proto navrhuje, aby od tohoto pravidla bylo upuštěno, následkem čehož by došlo ke změně § 732 OZ. Pro zjištění potřebnosti změny je nejprve nutno zrekapitulovat, jak je chráněn nedlužící manžel předmětným paragrafem v současné době.

Jak vyplývá z tohoto ustanovení, není možné pro dluh vzniklý před uzavřením manželství postihnout celé SJM, ale pouze podíl, který by náležel dlužícímu manželovi při vypořádání, přičemž platí, že při stanovování velikosti podílu manžela-dlužníka musí být mimo jiné přihlédnuto k tomu, jak se zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot patřících do SJM (§ 742 odst. 1 písm. b) OZ). Pokud tedy dlužící manžel do společného jmění získal majetek menší hodnoty než druhý manžel, projevuje se i tato skutečnost na výši jeho podílu, z kterého může být věřitel uspokojen. Pakliže dojde k zániku či zrušení SJM, je při stanovení vypořádacího podílu dlužícího manžela, bráno v úvahu i to, že jeho výlučný dluh byl uspokojen ze společného jmění manželů. Dle mého názoru je tak poškození zájmů nedlužícího manžela výrazně minimalizováno a je v současnosti dostatečně chráněn.

Nelze opomenout osobu věřitele, pro kterého by vyloučení možnosti postihu SJM pro výlučné dluhy manžela vzniklé před uzavřením manželství mohlo mít značně nepříznivé následky, neboť v případě, kdy by dlužící manžel po uzavření manželství nedisponoval výlučným majetkem či by výlučně vlastnil

¹⁵² Hana Marvanová: Svěřenské fondy bych škrtila úplně. In: *Právní rádce* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://pravnihradce.ihned.cz/c1-62190250-hana-marvanova-sverenske-fondy-bych-skrtila-uplne>

majetek malé hodnoty, neměl by věřitel z čeho uspokojit svou pohledávku vůči němu, protože společné jmění by pro tuto kategorii dluhů bylo nepostižitelné. Je tak nutno konstatovat, že ochrana věřitele by byla vtělením návrhu do OZ, oproti nynějšímu stavu „drasticky“ snížena.

Myslím si, že současnou právní úpravou je nastaven poměr ochrany nedlužícího manžela a ochrany věřitele ohledně výlučných dluhů jednoho manžela vzniklých před uzavřením manželství uspokojivě, protože jsou přiměřeně chráněny obě tyto osoby. Nemohu tak souhlasit s návrhem Marvanové, protože dle mého názoru není vhodné vychylovat ochranu ve prospěch nedlužícího manžela na úkor věřitele.

K návrhu na zrušení vzniku SJM v zákonném režimu okamžikem uzavření manželství

V současnosti platí, že až na výjimky (viz podkapitola 1.2), vzniká společné jmění manželů v zákonném režimu okamžikem uzavření manželství, pokud si snoubenci nesjednali předmanželskou smlouvou jiný režim. Fiala míní, že tento stav je nutno změnit, neboť není na vůli snoubenců, zda chtějí s uzavřením manželství spojit i vznik společného jmění, protože vzniká automaticky.¹⁵³

V zásadě s tímto návrhem souhlasím, protože si myslím, že právní konstrukce SJM je natolik složitá, že není na místě, aby tento institut vznikal ze zákona, uzavřením manželství, bez patřičného poučení snoubenců. Dovolím si ovšem nesouhlasit s myšlenkou, že by snoubenci museli povinně navštívit notáře, který by je poučil, na základě čehož by si zvolili, zda založí zákonný režim SJM, režim oddělených majetků či jiný smluvený režim.¹⁵⁴ Myslím si, že takové opatření není vhodné, protože by snoubenci byli zatíženi nadbytečnou povinností, což by mohlo mít za následek prohloubení trendu snižujícího se počtu nově uzavřených manželství. Manželský svazek je přitom i dnes považován za jeden ze základních společenských vztahů, a proto zastávám názor, že vstup do něj má být co nejsnadnější.

¹⁵³ Soudce NS: Zrušme automatické společné jmění manželů. In: *Aktuálně.tv* [online]. Zveřejněno 19. 9. 2014 [vid. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://video.aktualne.cz/dvtv/soudce-ns-zrusme-automaticke-spolecne-jmeni-manzelu/r~4a4f89b6400f11e480800025900fea04/>

¹⁵⁴ tamtéž.

Domnívám se, že Fialův návrh by měl být modifikován tak, že s uzavřením manželství bude spjat režim oddělených jmění, bez povinné konzultace s notářem. Na vůli snoubenců, nikoliv na vůli zákonodárce jako nyní, by pak bylo, zda uzavření manželství bude mít za následek nabývání majetku a dluhů do společného jmění. Zákonným režimem by tedy byl režim oddělených jmění, který by manželé či snoubenci mohli změnit prostřednictvím smlouvy uzavřené u notáře, třeba i na současný zákonný režim SJM, přičemž notář by je náležitě poučil o následcích modifikace.

Klad zakotvení režimu oddělených jmění jakožto zákonného režimu lze spatřovat zejména v tom, že by manželé pokračovali v nabývání aktiv či pasiv do svých výlučných jmění kontinuálně, jako před uzavřením manželství, a nedošlo by tak prakticky ze dne na den, ke změně spočívající v získávání jmění do SJM, bez toho, že manželé znají všechny následky. Lze namítnout, že snoubencům je v současnosti povoleno uzavřít předmanželskou smlouvu, kterou si sjednají režim oddělených jmění. V tomto ohledu je ovšem nutno brát v potaz, že naší společností je stále většinově chápáno, že při uzavírání manželství by se manželé měli zabývat citovými otázkami a nikoliv majetkovými.¹⁵⁵

Pozitivum, které by změna právní úpravy přinesla, lze také jistě spatřovat ve snížení počtu mnohdy složitých sporů ohledně vypořádání majetku v SJM.

¹⁵⁵ Soudce NS: Zrušme automatické společné jmění manželů. *In: Aktuálně.tv* [online]. Zveřejněno 19. 9. 2014 [vid. 2015-03-05]. Dostupné z: <http://video.aktualne.cz/dvtv/soudce-ns-zrusme-automaticke-spolecne-jmeni-manzelu/r~4a4f89b6400f11e480800025900fea04/>

Závěr

Vzhledem k vytyčenému hlavnímu cíli, bych nyní shrnul nejdůležitější poznatky, jež jsem zjistil při psaní této práce.

Občanským zákoníkem je jako výchozí manželský majetkový režim zakotven režim zákonný, který zpravidla vzniká uzavřením manželství. V tomto režimu jsou součástí společného jmění jak majetek, tak dluhy, které splňují podmínky vymezené zákonem.

Vznik zákonného režimu však mohou manželé vyloučit, pokud před uzavřením manželství uzavřou smlouvu o manželském majetkovém režimu, kterou zavedou některý ze smluvených režimů. Také po uzavření manželství si mohou manželé smluvit jakýkoliv ze smluvených režimů. Ten pak nahrazuje manželský majetkový režim, jenž mezi nimi platil.

Smluvený režim může mít podobu režimu oddělených jmění, režimu zúžení rozsahu společného jmění manželů, režimu rozšíření rozsahu společného jmění manželů či režimu vyhrazujícím vznik společného jmění ke dni zániku manželství. Jednotlivé režimy mohou být vzájemně kombinovány.

Prostřednictvím smlouvy o zúžení mohou smluvní strany vyloučit ze společného jmění prakticky jakoukoliv majetkovou hodnotu, nerozhoduje, zda tato hodnota již součástí společného jmění je, či by se jí stala teprve v budoucnu. Není stanoveno, v jakém rozsahu musí zůstat společné jmění po zúžení zachováno. Nic tak nebrání tomu ponechat ve společném jmění věc nepatrné hodnoty a ostatní majetkové hodnoty vyloučit. V praxi však mají manželé či snoubenci zájem zúžit SJM spíše o jednu konkrétní věc, kterou bývá nemovitost (viz příloha).

Smlouvou o rozšíření naopak mohou smluvní strany do společného jmění manželů vnést majetkovou hodnotu již jedním z manželů nabytou či teprve v budoucnu získanou. Uzavřením smlouvy o rozšíření tak mohou manželé učinit součástí společného jmění prakticky všechny majetkové hodnoty v minulosti i v budoucnu získané. Tím by vyloučili nabývání do výhradních jmění. Jak ovšem vyplývá z rozhovoru s notářkou (viz příloha) tento požadavek smluvních stran je v praxi neobvyklý.

Manželé či snoubenci mají právo vznik SJM zcela vyloučit či v případě manželů existující společné jmění zrušit, pokud uzavřou smlouvu o oddělených

jměních. Pak nabývá aktiva či pasiva každý z manželů do svého výhradního jmění. Tyto smlouvy jsou zřejmě v praxi časté (viz příloha). Obvyklým důvodem jejich uzavření bývá snaha vyhnout se postižení majetku v SJM pro výlučný dluh jednoho z manželů, tím že společné jmění zruší a vypořádají.

Posledním režimem, který mohou manželé či snoubenci sjednat je režim vyhražující vznik SJM ke dni zániku manželství. Tento režim je velmi podobný režimu oddělených jmění. Podstatným rozdílem ovšem je, že v tomto režimu společné jmění vznikne, a to okamžikem zániku manželství.

Pro manžele i snoubence platí, že smluvený režim společného jmění může být zaveden pouze smlouvou uzavřenou ve formě veřejné listiny.

Manželé či snoubenci mají širokou smluvní autonomii, jsou však zakotveny zákonné limity, které slouží k ochraně obvyklého vybavení rodinné domácnosti a ochraně schopnosti manžela zabezpečovat rodinu.

Smluvený režim lze kdykoliv změnit nově uzavřenou smlouvou o manželském majetkovém režimu, není tedy stanoven žádný časový interval, po jehož uplynutí může dojít ke změně manželského majetkového režimu. Taktéž je možno změnit smluvený režim i rozhodnutím soudu.

Za velmi významný krok považují zavedení Seznamu listin o manželském majetkovém režimu, v němž jsou evidovány smlouvy o manželském majetkovém režimu, jestliže k tomu manželé projeví vůli. Pokud je smlouva zapsána do tohoto seznamu před vznikem právního poměru manželů k třetí osobě, je vůči této osobě právně účinná.

Mimo zákonný a smluvený režim může být mezi manžely na návrh jednoho z nich, zaveden režim založený rozhodnutím soudu. Podmínkou pro vydání takového rozhodnutí soudu je existence závažného důvodu. Čtyři takové důvody jsou stanoveny zákonem, pro vymezení dalších lze použít starší judikaturu. Tímto režimem může být nahrazen režim zákonný a smluvený. Lze také změnit již zavedený režim založený rozhodnutím soudu.

Tento režim může spočívat v zúžení rozsahu SJM či zrušení společného jmění. Soud má také pravomoc vydat rozhodnutí, kterým zúžený rozsah SJM rozšíří či zrušené SJM obnoví, kdy není nezbytnou podmínkou odpadnutí závažného důvodu, pro který bylo společné zúženo či zrušeno.

I soudu jsou stanoveny zákonné limity, které musí být brány v potaz při vydávání rozhodnutí.

Režim založený rozhodnutím soudu může být kdykoliv změněn jak smlouvou o manželském majetkovém režimu, tak rozhodnutím soudu.

Stejně jako je občanským zákoníkem zakotven výchozí manželský majetkový režim, jsou také stanovena výchozí pravidla správy, kterými se manželé řídí při spravování společného jmění.

Od pravidel správy v zákonném režimu se mohou manželé či snoubenci odchýlit, pokud si prostřednictvím smlouvy sjednají správu ve smluveném režimu. Smlouva o správě nemusí mít formu veřejné listiny. Také při sjednávání této smlouvy je dána smluvním stranám široká smluvní volnost. Rovněž jsou však stanoveny zákonné limity, v jejichž rámci se musí manželé či snoubenci držet.

Pravidla správy mohou být upravena i soudním rozhodnutím. Soud ovšem nesmí změnit správu ve smluveném režimu. Zákonem je stanoven důvod, kdy soud může takové rozhodnutí vydat. Návrh na vydání tohoto rozhodnutí není oprávněn podat manžel, jenž svým jednáním naplňuje zákonné předpoklady pro jeho vydání, nýbrž pouze druhý manžel.

Přínos této práce shledávám v uceleném popisu jednotlivých manželských majetkových režimů a způsobu jejich změny podle právní úpravy účinné od 1. 1. 2014, při kterém jsem zapracovával i závěry starší judikatury a některých právních teoretiků.

Seznam použité literatury

Knižní

- ALBARIAN, A. Les régimes matrimoniaux en droit en droit français. In: BONOMI, A. a STEINER, M. (ed.) *Les régimes matrimoniaux en droit comparé et en droit international privé: actes du colloque de Lausanne du 30 septembre 2005*. Ženeva: Librairie Droz, 2006, 319 s. ISBN 2-600-00776-8.
- BEZOUŠKA, P. a PIECHOWICZOVÁ, L. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. 1. vyd. Olomouc: ANAG, 2013. 375 s. ISBN 978-80-7263-819-2.
- BIČOVSKÝ, J., HOLUB, M. a POKORNÝ, M. *Společné jmění manželů*. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. 200 s. ISBN 978-80-7201-747-8.
- COLOMER, A. The Modern French Law. In: KIRALFY, A. (ed.) *Comparative Law of Matrimonial Property: A Symposium at the International Faculty of Comparative Law at Luxemburg on the Law of Belgium, England, France, Germany, Italy and The Netherlands*. Leiden: Sijthoff, 1972. 258 s. ISBN 978-9028601024.
- DVOŘÁK, J. a SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011. 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7.
- FIALA, J., KINDL, M. a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 650 s. ISBN 978-80-7380-228-8.
- HRUŠÁKOVÁ, M. Co přinese zařazení rodinného práva do nového občanského zákoníku? In: ŠVESTKA, J., Dvořák, J. a Tichý, L. (ed.) *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva konaných 27. ledna 2006 a 12. května 2006 na Právnické fakultě Univerzity Karlovy*. 1. vyd. Praha: Aspi, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7357-294-5.
- HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z., WESTPHALOVÁ, L. a kol.: *Občanský zákoník II: rodinné právo (§ 655–975) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 1392 s. ISBN 978-80-7400-503-9.

- HURDÍK, J. a kol. *Občanské právo hmotné: obecná část, absolutní majetková práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. 308 s. ISBN 978-80-7380-377-3.
- Kolektiv autorů. *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích 2 c/f*. 1. vyd. Praha: DIDEROT, 1999, 534 s. ISBN 80-902-5554-X.
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I: obecná část (§ 1-654) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s. ISBN 978-80-7400-529-9.
- PLECITÝ, V. a kol. *Základy rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. 140 s. ISBN 978-80-7380-139-7.
- RADVANOVÁ, S. a ZUKLÍNOVÁ, M. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. 1 vyd. Praha: C.H. Beck, 1999. 227 s. ISBN 80-7179-182-2.
- SPÁČIL, J. a kol. *Občanský zákoník III: věcná práva (§ 976-1474) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 1280 s. ISBN 978-80-7400-499-5.
- ŠVESTKA, J., DVOŘÁK J., FIALA J., ZUKLÍNOVÁ M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. 752 s. ISBN 978-80-7478-457-6.
- ZUKLÍNOVÁ, M. a PSUTKA, J. *Spoluvlastnictví a společné jmění manželů: § 136 - § 151 občanského zákoníku: podrobný komentář k jednotlivým ustanovením včetně vybrané judikatury a komentáře k právní úpravě této problematiky v novém občanském zákoníku (zákon č.89/2012 Sb.)*. Praha: Linde, 2012. 161 s. ISBN 978-80-86131-58-0.

Časopisecká

- BALÁK, F. K diskuzi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2009, roč. 15, č. 6, s. 204 - 206. ISSN 1211-0558.
- BLÁHA, R. K obsahu dohody o zúžení SJM do budoucna. *Ad Notam*. 2008, roč. 14, č. 1, s. 13 - 14. ISSN 1211-0558.

- DVOŘÁK, T. Společné jmění manželů a právní úprava jeho smluvní modifikace de lege lata a de lege ferenda. *Obchodní právo. Prospektrum, spol.s.r.o.*, 2013, roč. 22, č. 7-8, s. 242 – 263. ISSN 1210-8278.
- HENDRYCHOVÁ, M. Rodinné právo se zřetelem k majetkovému právu manželskému. *Obchodní právo. Prospektrum, spol.s.r.o.*, 2013, roč. 22, č. 2, s. 42 – 54. ISSN 1210-8278.
- HULMÁK, M. Některé problémy majetkových vztahů mezi manžely po poslední novele zákona o rodině. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2000, roč. 8, č. 4, s. 143-147. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. Rodinné právo v novém občanském zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 2013, roč. 21, č. 23-24, s. 801-813. ISSN 1210-6410.
- KRÁLÍČKOVÁ, Z. Úvahy nad zásadou „habilis ad nuptias , habilis ad pacta nuptiala “. *Ad Notam*. 2003, roč. 9, č. 1, s. 5 – 7. ISSN 1211-0558.
- MELZER, F., TÉGL, P. a ŠÍNOVÁ, R., Odpovědnost za dluhy manžela dle nového občanského zákoníku. *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. Praha: C. H. Beck, 2014, roč. 22, č. 19, s. 649-656. ISSN 1210-6410.
- SEEMANOVÁ, J. a POKORNÁ, M. Sepisování veřejných listin jako hlavní činnost notáře. *Ad Notam*. 2013, roč. 19, č. 4, s. 3 – 7. ISSN 1211-0558.
- ŠTANCLOVÁ, V. Ještě k diskusi o zúžení společného jmění manželů. *Ad Notam*. 2010, roč. 16, č. 1, s. 9-11. ISSN 1211-0558.
- VESELÝ, J. Co přináší novela občanského zákoníku do majetkových vztahů manželů? *Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví*. 1998, roč. 6, č. 6, s. 299-308. ISSN 1210-6410.

Internetové zdroje

- *Důvodová zpráva k občanskému zákoníku*. [online]. s. 598. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

- Hana Marvanová: Svěrenské fondy bych škrtila úplně. *In: Právní rádce* [online]. 2014 [cit. 2015-03-04]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-62190250-hana-marvanova-sverenske-fondy-bych-skrtila-uplne>
- Changement de contrat de mariage [online]. [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: <http://contrat-de-mariage.comprendrechoisir.com/comprendre/changement-contrat-de-mariage>
- Les régimes matrimoniaux [online]. 2011 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.documentissime.fr/dossiers-droit-pratique/dossier-304-les-regimes-matrimoniaux/le-contrat-de-mariage/le-regime-de-la-communaute-universelle.html>
- Les régimes matrimoniaux [online]. 2011 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://www.documentissime.fr/dossiers-droit-pratique/dossier-304-les-regimes-matrimoniaux/le-regime-legal-de-la-communaute-reduite-aux-acquets-le-mariage-sans-contrat.html>
- Mariage sans contrat : régime de la communauté réduite aux acquêts [online]. 2014 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: <http://vosdroits.service-public.fr/particuliers/F835.xhtml>
- Osoby v manželství podle pořadí manželství a osoby ve faktických manželstvích. *In: Český statistický úřad* [online]. [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/20536688/41320530.pdf/0ece7f71-fa40-460a-9117-999ad84ceb7b?redirect=https%3A%2F%2Fwww.czso.cz%2Fcsu%2Fczso%2Fstatistiky%3Fp_p_id%3D3%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dmaximized%26p_p_mode%3Dview%26_3_groupId%3D0%26_3_keywords%3Dpo%25C4%258Det%2Bosob%2Bv%2Bman%25C5%25BEelstv%25C3%25AD%26_3_struts_action%3D%252Fsearch%252Fsearch%26_3_redirect%3D%252Fc%252Fportal%252Flayout%253Fp_1_id%253D20137706%2526p_v_1_s_g_id%253D0%26_3_y%3D0%26_3_x%3D0
- Participation aux acquêts [online]. [cit. 2015-02-28]. Dostupné z: <http://contrat-de-mariage.comprendrechoisir.com/comprendre/participation-aux-acquets>.
- Soudce NS: Zrušme automatické společné jmění manželů. *In: Aktuálně.tv* [online]. Zveřejněno 19. 9. 2014 [vid. 2015-03-05]. Dostupné z:

<http://video.aktualne.cz/dvtv/soudce-ns-zrusme-automaticke-spolecne-jmeni-manzelu/r~4a4f89b6400f11e480800025900fea04/>

- Vyjádření Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti k výkladovým otázkám spojeným s možným postihem majetku patřícího do společného jmění manželů. [online]. [cit. 2015-02-20].

Dostupné z:http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Vyjadreni_1.pdf

Judikatura

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 3 Cz 55/63, ze dne 31. 10. 1963.
- Rozhodnutí Okresního soudu v Jindřichově Hradci sp. zn. C 32/64, ze dne 3. 4. 1964.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 4 Cz 10/66, ze dne 18. 3. 1966.
- Rozsudek Najvyššieho súdu v Bratislave sp. zn. 1 Cz 93/71, ze dne 6. 10. 1971.
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn. 14 Co 512/94, ze dne 7. 12. 1994.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 25 Cdo 1380/1999, ze dne 12. 12. 2000.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 1079/99 ze dne 26. 3. 2001;
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2211/2004, ze dne 19. 9. 2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2406/2004, ze dne 30. 5. 2006.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2793/2006, ze dne 8. 1. 2008.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 3541/2009, ze dne 29. 2. 2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 170/2011, ze dne 23. 10. 2012,

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2480/2010, ze dne 28. 11. 2012.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp.zn. 22 Cdo 3708/2010, ze dne 29. 11. 2012;
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cdo 1803/2000, ze dne 26. 9. 2000.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 463/99, ze dne 31. 1. 2001.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 2779/2008, ze dne 22. 7. 2008.
- Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 22 Cdo 629/2012, ze dne 28. 1. 2014.
- Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 86/71, ze dne 3. 2. 1972.
- Zhodnocení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Cpj 40/82, ze dne 30. 12. 1982.

Legislativa

- Code civil, francouzský občanský zákoník z r. 1804, dostupný z: <http://www.legifrance.gouv.fr> (citováno dne 25. 2. 2015)
- zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
- zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 509/1991 Sb., kterým se mění, doplňuje a upravuje občanský zákoník
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů
- zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Resumé

The theme of this Master's thesis is a modification to community property. Community property is regulated in the Civil Code and can be regarded as a basic institute of matrimonial property law.

In addition to the introduction and conclusion, this Master's thesis contains five chapters.

The first chapter deals with the concept of community property and its creation.

The next chapter deals with the historical development of the institute of common property from 1998 until the present. This chapter also defines basic differences between community property and undivided co-ownership of spouses.

The third chapter describes what property and what debts are part of community property under the statutory regime and how community property is administrated under the statutory regime. This chapter also deals with the agreed regime and administration under the agreed regime. The elements of an agreement on community property regime, individual agreed regimes, and methods of administration under the agreed regime are analyzed. Also the regime based on the court decision and administration under the regime based on the court decision are described within this chapter. The final part of this chapter deals with the protection of third persons.

The fourth chapter analyses individual matrimonial property regimes in France and the method of changing them.

The last chapter deals with considerations *de lege ferenda*. This thesis also includes an annex containing an interview with a notary.

Příloha I

Rozhovor s notářkou

O modifikaci společného jmění jsem v rámci své diplomové práce pojednával převážně v teoretické rovině, domnívám se však, že je vhodné zpracovat i poznatky odborníka, který se setkává s modifikací společného jmění manželů v praxi. Za tímto účelem jsem se vydal v Plzni za paní notářkou JUDr. Libuši Stehlíkovou, která v letech 1993 – 2002 působila jako prezidentka Notářské komory v Plzni.

Ke způsobilosti k uzavření předmanželské smlouvy částečně svéprávným nezletilem starším 16 let, kterému je na základě rozhodnutí soudu povoleno uzavřít manželství

Notářka se za svou dlouholetou praxi ještě nesešla s situací, kdy by takový nezletilec měl zájem sepsat předmanželskou smlouvu. Pokud by tato situace nastala, neuplatní se dle jejího názoru zásada „*habilis ad nuptias, habilis ad pacta nuptiala*“, a tudíž nelze se soudním rozhodnutím o povolení uzavření manželství automaticky spojit, že je nezletilec způsobilý k sjednání předmanželské smlouvy. Výjimkou by dle notářky byl případ, kdy by soud v rámci řízení o způsobilosti k uzavření manželství rozhodoval i o způsobilosti k ujednání této smlouvy a shledal by nezletilce způsobilým k tomuto právnímu jednání. Shodli jsme se tedy na tom, že z rozhodnutí soudu o povolení uzavření manželství nevyplývá způsobilost částečně svéprávného nezletilce staršího 16 let k uzavření předmanželské smlouvy.

Pokud by tento nezletilec měl zájem uzavřít předmanželskou smlouvu, musela by tak notářka zkoumat, zda je toto právní jednání přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku. Notářka by takovému nezletilci doporučila, aby smlouvu o manželském majetkovém režimu neuzavíral jako předmanželskou, ale jako manželskou, neboť uzavřením manželství se nezletilec stává plně svéprávným a tak existuje větší právní jistota, že smlouva nebude později prohlášena za neplatnou.

K četnosti smluv o manželském majetkovém režimu

Dle notářky nebyl za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb. mezi manžely či snoubenci velký zájem o sepsování smluv o manželském majetkovém režimu ani

občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 tento stav nezměnil. Notářka tak potvrdila moji domněnku, že velké množství lidí zřejmě neví o možnosti uzavření smlouvy o manželském majetkovém režimu, v čemž lze spatřovat jeden z hlavních důvodů, proč zájem o sepisování těchto smluv není příliš veliký.

Pokud se manželé rozhodnou notářku navštívit, chtějí nejčastěji sjednat režim oddělených jmění, přičemž obvyklým důvodem bývá existence výlučného dluhu jednoho z manželů, který věřitel požaduje uhradit. Manželé se tak chtějí sepsáním smlouvy vyhnout postižení majetku ve společném jmění.

K rozšíření a zúžení rozsahu SJM

Notářka se nejčastěji setkává s požadavkem manželů či snoubenců na rozšíření či zúžení společného jmění o nemovitost, která již byla jedním z nich či oběma nabyta. Obvykle manželé či snoubenci rozšiřují SJM o nemovitost, v které mají v úmyslu bydlet. Pokud se manželé či snoubenci rozhodnou uzavřít smlouvu o zúžení rozsahu SJM, na jejímž základě chtějí ze společného jmění vyjmout nemovitý majetek, bývá častým důvodem pro její uzavření skutečnost, že manžel, který má dítě z předchozího manželství nechce, aby tento potomek získal předmětnou nemovitost jako dědictví, a proto společné jmění o tuto věc zužují a zařazují do výlučného majetku druhého manžela.

Vzhledem k tomu, že jsem při psaní své práce zjistil, že není jednotný názor na to, zda musí součástí smlouvy o zúžení rozsahu SJM tzv. kompenzační doložka pro to, aby bylo vypořádání považováno za úplné, dotázal jsem se notářky na její stanovisko. Ta zastává názor, že tato doložka musí být součástí smlouvy.

Notářka se ještě nesečkala s požadavkem klientů na rozšíření SJM o jejich výlučná jmění v minulosti i v budoucnu nabytá.

Na můj poslední dotaz týkající se zavedení správy ve smluveném režimu, notářka uvedla, že se za svou praxi ještě nesečkala s takovou žádostí klientů, a proto jsme tuto problematiku nerozebírali.